

SZAKDOLGOZAT

Surman Marianna
Gyógypedagógia szak

2024

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

Gyógypedagógiai Tanszék

Gyógypedagógiai alapképzési szak

Sajátos nevelési igényű tanulók a középfokú oktatásban

Belső konzulens: Demeter Gáborné

egyetemi adjunktus

Belső konzulens

tanszéke: Gyógypedagógiai Tanszék

Készítette: Surman Marianna

AOB3MW

Nappali tagozat

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus

2024

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	4
2. Szakirodalmi áttekintés.....	6
2. 1. Olvasás és írás összefüggései.....	6
2.2. Olvasási zavarokkal küzdők.....	9
2.3. Diszlexia.....	14
2.4. Diszgráfia.....	19
2. 5. Sajátos nevelési igényű tanulók.....	21
3. Saját vizsgálatok.....	29
3.1 Esettanulmány.....	29
4. Összefoglalás.....	45
5. Köszönetnyilvánítás.....	47
6. Irodalomjegyzék.....	47
7. Mellékletek.....	49
Nyilatkozat	

1. fejezet

Bevezetés

Azért választottam ezt a témát mert mindig is érdekelt ez a terület és hogy mennyi áldozattal jár mind a szülő, mind a gyerek és minden olyan személy részéről, akik segítenek a gyermeknek a fejlesztésben, fejlődésben, illetve olyan pozitív életszemléletet biztosítanak számára a fejlődése során, hogy a gyermek soha ne érezze kudarcént, hogy neki a tanulás nehezebben megy, és törekednek arra, hogy gyermek és gyermek között ne legyen olyan nagy különbség a mindennapokban együtt élni a diszlexiával, diszgráfiával.

Természetesen a szülőknek is nagy szerepük van a gyermek fejlődése során, mert nekik kell biztosítani az otthoni nyugodt és békés háttérrel, ami szintén hozzájárul a gyermek fejlődéséhez. Ezért is gondolom, hogy érdemes a szülői oldalról is kutatni a tanulási zavarokat, mert a szülőnek sem lehet könnyű látnia gyermekét és küzdelmeit, hiszen egy szülő mindent megtesz annak érdekében, hogy gyermeke az élete során minél könnyebben boldoguljon.

A segítségkérés és segítségnyújtás közötti időszak is egy nagyon érdekes dolog, hiszen nagyon hosszú folyamat mire a gyermek egy olyan szakember kezébe kerül, aki segíteni tud a gyermeknek a fejlődése során.

Azért is választottam ezt a témát, mert már akkor is érdekesnek találtam, hogy mennyi nehézséggel küzd egy ilyen gyermek, amikor még csak tanultam, de az érdeklődésemet még jobban felkeltette, amikor elkezdtem a gyakorlatot és a diszlexia, diszgráfia reedukációs terápiát kellett tartani, akkor szembesültem igazán, hogy egy olyan gyerek, aki diszlexiás és diszgrafiás, hogy mennyire más a gondolkodásmódja és igazából akkor kezdtem el megérteni, hogy a diszlexia és diszgráfia nem csak az olvasás és írás területén okoz nehézséget, hanem az élet egyéb más területein is hatalmas bonyodalmakat tud okozni, mert egy ilyen gyermek más szemmel nézi a világot.

A diszlexia és diszgráfia prevenció és reedukációs terápia szorosan összefügg egy logopédus munkájával, hiszen a logopédus egyik fő tevékenységei közé tartozik ez a fajta terápia is, mert az írásnak és az olvasásnak is az alapja a megfelelő hangadás és nagyon jól kell ismerni a hangokat is. Hiszen mindennek az alapja, ahogy a beszédnek is a hangadás.

Nagyon bízom abban is, hogy majd a későbbi munkám során is tudok, majd olyan gyerekeknek, tanulóknak segíteni, akik szintén diszlexiával, diszgráfiával vagy esetleg diszkalkuliával küzdenek. Mert az ilyen gyerekeknek szükségük van olyan egyéb más módszerek alkalmazására, amik megkönnyítik a tanulásukat, hiszen az iskolában mikor tanulnak nincs mindig idő és energiája sem a pedagógusnak, arra, hogy az ilyen gyermeknek egyéni segítséget nyújtson, ezért is tartom nagyon fontosnak, hogy plusz segítséget és támogatást kapjanak az olyan gyerekek, akik diszlexiával, diszgráfiával és diszkalkuliával küzdenek a mindennapokban.

Remélem, hogy a későbbi munkám során is sok olyan gyermeknek tudok majd segíteni, akik tanulási nehézséggel küzdenek és sok olyan pozitív élményem lesz, ami erőt ad majd a munkám során.

2. fejezet

2. 1. Olvasás és írás összefüggései

Az olvasás és az írás is szoros összefüggésben van az agy funkcióival. A neurológia tudomány területén dolgozók vizsgálatokat végeztek az olvasás fejlődési és szerzett zavarairól. A pszichológia, neuropszichológia, a kognitív idegtudomány újabb vizsgálatok által még frissebb adatokkal tudott szolgálni az olvasás mechanizmusairól, jellemzőiről. Sokan úgy gondolják, hogy az olvasás nagyon egyszerű dolog, ez azonban nem igaz. Nagyon sok agyi terület összehangolt működésére van szükségünk az olvasáshoz. Nagyon régóta foglalkoztatja az embereket, tudósokat az a tény, hogy miért csak mi emberek tudunk beszélni. Ehhez a tevékenységhez is rendkívül szoros összehangolt agyi munka szükséges. Vannak emberek, akik nem tudnak olvasni, vagy pedig olvasnak, de csak nagy nehézségek árán. Olvasás során nagy szerepet játszik a nyelvi rendszer, hallásunk, látórendszerünk és a tudásunk. (Csépe, 2006)

Az olvasás és az írás is egy nagyon összetett folyamat. Mindkét tevékenység végzéséhez szükségünk van bizonyos képességekre, készségekre, ismeretre. Ahhoz, hogy olvasni tudjunk nagyon sok tényező játszik benne szerepet. Az olvasáshoz szükség van a beszédhang-betű szabály ismeretére, meg kell tudni különböztetni azokat a beszédhangokat, amik hangzásban, vizuálisan hasonlítanak, a szavakat tudja hangokra, betűkre bontani, és nem utolsó sorban össze tudja olvasni a betűket, szótagokat. (Csépe, 2006)

A diszlexia és a diszgráfia egyaránt nagyon gyakori probléma a gyermekek életében. Még nagyobb gondot okoz, hogy a pedagógusok többsége a gyermek lustaságával és a szociális hátrányokkal magyarázza gyenge teljesítményét. Ezért a valódi okra sokszor csak felső tagozatban vagy középiskolában derül fény, ami nagyon megnehezíti a gyermek addigi iskolai és mindennapi életét. Fontos lenne a minél korábbi életszakaszban elkezdni a diszlexia prevenciót, mert így nagyobb eséllyel lehetne megelőzni a diszlexia kialakulását. A diszlexiás és diszgrafiás gyermekek fejlesztése az iskolákban általában kiscsoportokban történik, heti egy órában, de ez nagyon kevés a megfelelő ütemű fejlődéshez. (Antalné, 2009)

A tanulási zavarokkal küzdők nagy részének az írás problémát okoz. Lassan és sok hibával tudnak csak írni. Ez akadályt jelent a tanulásban és az eredményességben. A diszlexiások és a diszgrafiások nem szívesen írnak, és nem is igazán szeretnek írni. Íráskor nagyon egyhangúan és egysíkúan írnak, és nehezen fejezik ki magukat. Rövidebb, egyszerűbb szavakat használnak, egyszerűbb kifejezéseket és egyszerűbb szerkezetű mondatokat. Az a probléma, hogy ha csak az egyszerűbb szavakat használják, nem lesz olyan változatos a szókincsük és nem is fejlődik,

nem lesz olyan változatos. Gondolkodását is befolyásolja, a szegényes szókincs, szóhasználat. Nagyon fontos az íráshoz szükséges készségeket fejleszteni, hogy a gyakorlatban a gyermek jól tudja alkalmazni. (Gyarmathy, 2007)

Az olvasás megértéséhez meg kell érteni a leírt szavak és a beszéd viszonyát. Az írásunk hangjelölő és betűleíró. Hatalmas felfedezésnek számított, hogy a beszédhangokra bontható. Ahogy fejlődött az ember elvonatkoztató képessége, rájött, hogy a szöveget mondatokra, a mondatokat szavakra, a szavakat szótagokra, hangokra lehet bontani. Ennek a folyamatnak az eredménye a hangjelölő írás kialakulása. Az írás és a hangjelölés két külön fogalom. Az írás nem mindig hangjelölés, és a hangjelölés sem mindig írás. Az írással közölni szeretnénk valamit, például festett, rajzolt, esetleg írott jelekkel történhet. Ezért van az, hogy a korai kőkorszakban készült rajzok nem írárok, hiszen nem a közlési szándék miatt készítették. A képírás vagy piktográfia már igazi írárok. A jeleket piktogramoknak nevezzük. Ez egy vázlatos rajz, néhány esetben egy-egy szót jelent, de olyan is van, amikor egy mondatot vagy egy egész történetet is jelenthetnek. Például, ha két ember kezét fog egymással, az szerződéskötést jelent. Ezután következett a fogalomírás, másnéven ideográfia. Jeleit ideogramoknak vagy logogramoknak nevezzük. A fogalomírás a szavakat adja vissza. A főneveket, igéket, érzékelhető cselekvéseket lerajzolták, például a szemet, a napot, a zsiráfot, a hegyet, a fecskét. Amit nem tudtak lerajzolni, azt olyan dologgal ábrázolták, ami közeli kapcsolatban áll a fogalommal, például a levegő ábrázolása egy vitorla lerajzolásával történt. Mind a képírást, mind a fogalomírást jellemzi, hogy a jelek nem egy meghatározott nyelv szavaihoz köthetők. A magyar nyelvben is használunk ideogramokat, mint a számok és néhány jel, például (+, =, ×, &.). A jelekből nem lehet következtetni a hangzásra, ezért használhatók a különböző nyelvekben. Ezért van az is, hogy a számokat minden ember a saját nyelvén olvassa. (Adamikné, 2006)

Az ideografikus és a hangjelölő írást is másféleképpen kell olvasni. Míg a hangjelölő betűírást lineárisan, balról jobbra írják, addig az ideografikus írást általában oszlopban, felülről lefelé. De az olvasás nehézségét nem ez okozza, hanem hogy teljesen más gondolkodásmóddal működik. Az ideogramok szavakat jelölnek és a jelentésekből kell rekonstruálni a szót. A hangjelölő írásban egymás után következnek a betűk, transzformáljuk a hangjaikra, megkapjuk a hangsort, felismerjük a jelentést, mert ismerjük a nyelvet. A hangjelölő írás elterjedését az okozhatta, hogy minden betű egy hangot jelöl, és minden hang egy betűvel van azonosítva. Az olvasás és írás megtanulása nem bonyolult, ha minden nyelvhez a hangjelölő írást alkalmazzák.

Az olvasás megtanításakor a hangjelölő írás szerint kell tanítani, hiszen nem az ideografikus írás szerint olvasunk, ahol szavakra kell emlékezni. A kínaiak ezt a módszert követik, de a legtöbb nyelv ezzel szemben a hangjelölő írás szerint olvas. (Adamikné, 2006)

Az írott nyelvnek több típusa is létezik, mint az agglutináló (toldalékoló), a flektáló (hajlító) és az izoláló (elszigetelő) nyelv. A magyar nyelv is a toldalékoló nyelvekhez tartozik, ugyanúgy, mint a finn. Az ilyen típusú nyelvek gazdag alaktannal, sok képzővel, jellel, raggal rendelkezik. A magyar szóalakok ezért hosszúak. Ezek befolyásolják a beszéd percepcióját. A szóvégekre nagyon fontos odafigyelni, mert a toldalékok olyan nyelvtani információkat tartalmaznak, ami meg is változtathatja a szó jelentését. Ezért kiemelten fontos ügyelni, hogy mind írásban, mind szóban pontosan kimondjuk és kiolvassuk a szavakat. A magyar nyelv olvasástanításakor nem lehet kihagyni az összeolvasás részt, mert sok hosszú alak van, amit egy kezdő nem feltétlenül tud egyből kiolvasni, ezért van szükség a szótagolásra. Az angol pont ellentéte a magyar nyelvnek, hiszen az angol izoláló típusú nyelv, vagyis sok segédszót és előjárószt használ. Különbség az is a magyar és az angol között, hogy míg a magyarban egy szóval kifejezhetünk valamit, addig angolul lehet, hogy több szót kell használni. (Adamikné, 2006)

Egy gyermek olvasástanításakor figyelni kell arra, hogy a módszer illeszkedjen az anyanyelv típusához és a helyesírási rendszeréhez is. A magyar helyesírásra jellemző, hogy hangjelölő és betűíró is. Az angol helyesírás is ilyen típusú, ez azt jelenti, hogy itt is a hangot és a hozzá megfelelő betűt kell megtanítani. (Adamikné, 2006)

Következetesség alapján a helyesírási rendszerek három csoportba oszthatók. Következetes nyelv a spanyol, a cseh és a finn helyesírás. Kevésbé következetesnek számít az olasz, a német, és a magyar is. Következetlen rendszerű az angol és a francia egyaránt. (Adamikné, 2006)

Összességében a magyar nyelv jellemzője, hogy következetes hangjelölő és betűíró írásrendszerű, a hangoztató olvasástanítási módszerrel célszerű tanítani, hangtanítás-betűtanítás sorrendet nem szabad kihagyni tanításkor, a nyelv típusa és a helyesírás morfofonetikus jellege miatt a szintetikus módszerű, szótagoltató dekódolási stratégia is elengedhetetlen. (Adamikné, 2006)

Az olvasás megtanítását kezdetben nem tartották túl fontosnak. Például Spártában csak kivételes esetben tanították, mert számukra a testi edzettség volt a központban. Athénban sokkal nagyobb figyelmet fordítottak mind az olvasás, mind a helyesírás megtanítására. Jellemző volt,

hogyan az olvasás és írás tanítása egymással párhuzamosan történt. Az írástanítás úgy történt, hogy a tanító betűket írt a gyermekek viaszos táblájára, majd így írták át a tanulók a betűket, ha a táblán jól sikerült az írás, ezután következett a papírra történő írás. (Adamikné, 2006)

2. 2. Olvasási zavarokkal küzdők

A kora gyermekkorban és az iskola kezdő szakaszának is meghatározó szerepe van, a nyelvi fejlődésben és a gondolkodási képességek fejlesztésében. Az alapvető készségekre mindenféleképpen szükség van egy-egy tananyag megértéséhez, mert ha csak bemagolják a tananyagot, akkor nem tudják alkalmazni a tanultakat. Ezért fontos a megfelelő alapok megléte, mert a későbbi tanulás során nagy hátrányba kerülhetnek ezek a gyermekek. Mert minden kudarc, ami az iskola elején éri a gyermekeket nagyban befolyásolja a tanuláshoz fűződő viszonyukat. (Csapó Benő et al, 2012)

A tanulás során az olvasásnak hatalmas szerepe van, ami azt jelenti, ha nem tud egy gyermek megfelelő szinten olvasni és nem tudja megérteni a dolgokat, az nagy hátrányt jelenthet egy gyermek tanulásában. Néhány tantárgy esetében pedig különösen fontos a szövegértő olvasás, mint például a matematika vagy természettudományos tárgyak esetében. A rossz szövegértés a különböző tesztek megoldásakor is nagy nehézséget jelenthet, mert ha nem érti meg a feltett kérdést, és így rosszul válaszol rá, akkor ez befolyásolhatja a teszt eredményét is. Ezért is lenne fontos, hogy a tanítás alkalmával odafigyeljenek a megfelelő szintű olvasástanításra és megbizonyosodjanak arról a pedagógusok, hogy a gyermekek megfelelően tudnak olvasni és a szövegértésük is jó legyen. (Csapó Benő et al, 2012)

Az emberi beszéd kialakulását az agy fejlődése és a gége folyamatos leereszkedése tette lehetővé, és innentől számítható a tagolt beszéd megjelenése. Az írott nyelv azonban sokkal hamarabb megjelent, viszont az emberek csak nagyon kevés százaléka rendelkezhetett ezzel a képességgel. Azok az emberek, akiknek problémájuk van a folyékony olvasással és írással rengeteg hátrányban van részük, hiszen problémát okoz az iskolai életben, a munkahelyen, ami előbb utóbb megjelenik a magatartás megváltozásában, érzelmi és anyagi problémáik is lehetnek, ami miatt állandó stresszben vannak és akár az egészségük is veszélybe kerülhet. Ezért kell megérteni az olvasási készség kialakulását és azt, hogy miért van sok embernek gondja az olvasás-és íráskészség megtanulásával a megfelelő oktatás, jó intelligencia és normál szenzoros funkciók ellenére is. (Csapó Benő et al, 2012)

A kutatási eredmények azt mutatják, hogy az olvasástanulás előfeltétele, egyben következménye is a fonológiai tudatosság. Heinz Wimmer és kollégái 1991-ben kimutatták, hogy az olvasástanulás előtt a fonológiai tudatosság készségrendszere nincs meg a legtöbb gyermeknél. Egy vizsgálatból kiderül, hogy a diszlexiaveszélyeztetett gyerekek fonológiai feldolgozási készségei óvodáskorban még ugyanolyan, mint a nem veszélyeztetett gyerekéké. A fonológiai problémák akkor jelennek meg, amikor az olvasászavar kialakul. A fonológiai feldolgozás zavarai és az olvasászavar egyszerre jelentkeznek, ezért hasznosak a diagnosztika során, de ez nem azt jelenti, hogy a fonológiai zavarok okoznák a diszlexiás olvasászavart. Azok a gyerekek, akiknek nincs diszlexiájuk és olvasási nehézségük, jó hatással volt a teljesítményükre a betű-hang megfeleltetési tréning, ez azonban a diszlexiaveszélyeztetett gyerekek esetében nem így történt. Ez azt mutatja, hogy az olvasástanulás megkezdésekor egy olyan feltételre van szükség, ami már megvan a gyermekekben, vagyis a vizuális szimbólumokat, a betűket, betűkapcsolatokat azonosítani kellene a hangokkal még az olvasás megtanítása előtt. (Csapó Benő et al, 2012)

A diszlexiaveszélyeztetett gyerekek vizsgálatokor olyan problémák léphetnek fel, ami a beszéd és a vizuális tárgyfelismerés idegi hálózatainak összekapcsolódásakor jelenhetnek meg. A vizsgálati eredményekből az derült ki, hogy a diszlexiások agya nem különbözteti meg a kongruens, az egyszerre bemutatott betű és hang összeillik-e és inkongruens, a betű és hang nem illik össze egymással, betű-hang párokat. Ezért azokban a tesztekben, ahol azt vizsgálják, hogy melyik betű melyik hanghoz tartozik, gyengén teljesítenek. (Csapó Benő et al, 2012)

Azok a gyermekek, akik gyengén olvasnak vagy diszlexiások, általában nem tudják az alfabetikus írás és olvasás alapjait megtanulni. Az ilyen gyermekeknek szükségük van különféle fejlesztésekre, hogy sikeresebben el tudják sajátítani az olvasást és az írást. Az olvasás fejlődésénél három kognitív tényező vesz részt. A fonológiai feldolgozásnak elsődleges szerepe van az olvasástanulásban. A diszlexia egyik jellemzője a fonológiai tudatosság hiánya. Az olvasás és helyesírás fejlődésének vizsgálatokor kiemelt figyelmet kell fordítani a fonológiai tudatosságra. A dekódolás fejlődésében a fonológiai tudatosság első fázisának nagy szerepe van, hiszen ez a képesség 5-6 éves korukban kezd megjelenni. (Csapó Benő et al, 2012)

A beszédfeldolgozó rendszer megfelelő érettségének köszönhető a szótagszintű fonológiai tudatosság, a fonémaszintű fonológiai tudatosság azonban az olvasástanulás eredménye. Az

olvasási technika a betű-hang megfeleltetésre összpontosít kezdő olvasóknál, gyakorlott olvasóknál a komplex betű-hang összekapcsolás áll a középpontban. Különbőféle feladatokkal lehet felmérni ezeknek a képességeknek a szintjét, például a betű-hang megfeleltetési feladatokkal a dekódolás fejlettségét állapíthatjuk meg, álszavak és szavak olvasása a pontosságot és a fluenciát vizsgálhatjuk meg. Ezek a képességek mind a helyesírás fejlődését, fejlettségét mutatják. (Csapó Benő et al, 2012)

Amikor szóba kerül az olvasási készség és az olvasászavar, gyakran megemlítik harmadik kognitív tényezőként a vizuális ingereknek a gyors automatikus megnevezését, vagyis a betűknek, a számoknak, a tárgyaknak és a színeknek. A gyors automatikus megnevezésnek is hatalmas szerepe van az olvasási képességben, ezt tanulmányokban is bebizonyították már. ezért van az, hogy a gyors automatikus megnevezés nagyban befolyásolja a gyermekek tipikus és atipikus olvasási teljesítményét. (Csapó Benő et al, 2012)

A fonológiai tudatosság, a betű-hang feldolgozás és a gyors automatikus megnevezés szerepét megváltoztatja az olvasási tapasztalat, a szó típusa és gyakorisága, de ezt a helyesírási következetesség nem befolyásolja. A fonológiai tudatosság az olvasásfejlődésre rövid ideig van hatással a magyar nyelvben. (Csapó Benő et al, 2012)

A helyesírás ugyanolyan fontos készség, mint az olvasás. A helyesírás elsajátítása még nehezebb, mint az olvasás. Mert olvasáskor a szavakat és a betűmintázatokat kell ismerni, a helyesírásnál már a betűk és szavak aktív produkciója is kell. A fonológiai feldolgozás és a betű-beszédhang megfeleltetési készség hatással van a helyesírásra, és ezt tudományosan is bizonyították. A szóolvasási fluencia és a helyesírás kapcsolatában közvetítőként működik a fonológiai feldolgozás. (Csapó Benő et al, 2012)

Az olvasási zavarokkal küzdők olvasása az átlagtól elvárható szint alatt van. Az olvasás tanulás több szakaszból áll. Első lépésként meg kell tanulni a betűket. A második szakasz minőségileg egy teljesen új szakasz és itt látható leginkább az olvasásban való elmaradás, hiszen nem tudja megfelelő tempóban kiolvasni a szavakat, nehezen érti meg a mondatokat, magát a szöveget is nehezen tudja értelmezni. Sok éves gyakorlás sem hoz mindig eredményt, valamint a fejlesztések ellenére is nagyon sokszor nem javul a gyermek olvasása. A diszlexiás olvasás vizsgálata kétféle lehet, meghatározza az oka és a fő motiváció is. A kutatások az olvasás komplex rendszerén belül is a nyelvi feldolgozó rendszer tulajdonságait vizsgálja. Az olvasási

zavarok vizsgálatának célja az olvasás szerzett és fejlődési zavarainak jellemzőinek megértése. (Csépe, 2006)

Hatalmas szerepe van a nyelvnek és a nyelvi folyamatoknak az olvasás tanulásakor. Szükség van ép intelligenciára, ép hallásra és látásra, ami szoros kapcsolatban van az anyanyelv elsajátításával. A beszédészlelésnek és beszédmegértésnek nagy szerepe van az olvasástanulásban. Az olvasástechnikát nagyban befolyásolja a beszédészlelés, a beszédmegértés pedig a szöveg megértéséért felelős. (Gósy, 2009)

Egyre több gyermeknek van olvasási nehézsége. Ezek a gyermekek nehezen értik meg az olvasott szövegeket, beszédpercepciók folyamatok nem működnek az életkoruknak megfelelően. A diszlexia és az olvasási nehézséggel küzdő tanulóknak hasonlóak a tüneteik, ezért nagyon nehéz megállapítani, hogy a gyermeknél melyik probléma áll fenn. (Gósy, 2009) A nyelvi és a fonológiai tudatosság befolyásolja az olvasás tanulását. Azoknak a gyerekeknek, akiknek 6-7 éves korban problémát okoz megállapítani a szavak elejét és végét, a beszédhangok felismerésében és helyes sorrendjében is gondot okoz, ezért nehéz neki az írott anyanyelv megtanulása is. (Gósy, 2009)

Az olvasást többféleképpen is meg lehet határozni. A régi megfogalmazás szerint az olvasás az a folyamat, amikor a gondolatainkat leírjuk. A pontosabb megfogalmazás szerint dekódolási készség, vagyis a leírt szavak kiejtett változata és megértése. Ezért tartják összetett folyamatnak, mert fel kell ismerni a betűket és szavakat, valamint meg is kell érteni a leírt szöveget. (Gósy, 2009)

Az olvasástani zavarok nagyon régóta jelen vannak. Már a 19. századból vannak adatok, olyan emberekről, akik ép intelligenciával rendelkeznek és megfelelő oktatásban vettek részt, mégsem tudtak megtanulni megfelelő szinten olvasni. Többféleképpen írták le ezt a jelenséget, mint például szóvaktság, dyslexia, legasztenia és sok egyéb névvel hivatkoztak erre a problémára. Ranschburg Pál rengeteget foglalkozott az olvasási zavarokkal, osztályozta őket, a legasztenia fogalmát bevezette, hogy könnyebb legyen különbséget tenni a gyenge olvasás és a súlyos olvasási zavar között. Az olvasási nehézség és a diszlexia között különbséget tenni nem egyszerű, mert nagyon hasonló tünetei vannak. (Gósy, 2009)

Az olvasási nehézség létrejöttéhez több tényező is hozzájárul, például a beszédészlelés nem megfelelő működése vagy a nem megfelelő segítség hiánya. Az olvasási nehézségek közé tartozik a diszlexia is, azonban nem mindegyik olvasástanulás zavar jelent diszlexiát. Mert a diszlexia fejlődési és specifikus tanulási zavar, hiszen nem csak egyszerűen az olvasás okoz problémát, hanem súlyosabb és ép intellektus jellemzi. (Gósy, 2009)

A fejlődési diszlexiásokra és az olvasási nehézséggel küzdőkre is jellemző, hogy nem tudnak jól olvasni, olvasási technikájuk sem jó, szóértésük elmaradott, olvasott szöveget nehezen értik meg, nem értik meg egy történet tanulságát. Ezért nagyon nehéz megkülönböztetni a két kórképet egymástól. (Gósy, 2009)

A célzott fejlesztés és sok gyakorlása lehetővé teszi, hogy mind az olvasási nehézséggel küzdők, mind a diszlexiások olvasása javuljon, ezáltal könnyebben tanulhatnak és az információkat is jobban fel tudják dolgozni, és így jobb lehet az iskolai eredményük is. (Gósy, 2009)

A mai modern világban egyre több gyermek küzd olvasási nehézséggel vagy olvasási zavarral, esetleg diszlexiával, aminek több oka is lehetséges. Gyakori okként említik a beszédfeldolgozási zavart, nem jó olvasástanítási módszereket, de lehet említeni a kevés gyakorlást is. Fontos, hogy az olvasás tanulást megelőzze egy analízáló-szintetizáló előkészítő szakasz, mert a gyermekek ilyenkor szétbontják a különböző egységeket, vagyis a mondatokat szavakra, a szavakat szótagokra és hangokra. A szegényes szókincs is befolyásolja az olvasásértést. (Gósy, 2008)

Az értő olvasáshoz rengeteg dolog kell. Többek között a vizuális dekódolás pontossága, a betű-beszédhang kapcsolatának felismerése, alkalmazása, beszédészlelési folyamatok működése, mentális lexikon működése, morfológiai és szintaktikai elemek felismerése, grammatikai és jelentéstani szerkezetek értelmezése. Valamint szükséges még a munkamemória, hosszú távú memória, megfelelő feldolgozási sebesség. (Gósy, 2008)

Az olvasástanulásnak és a kudarcoknak is két forrásuk van, belső és külső tényezők. Belső tényezőként említhető a kisgyermek, aki, ha nem elég érett az olvasáshoz, sikertelen és teli lesz kudarccal a tanulás során. Külső tényezőként a tanítási módszert lehetne említeni. Ha olyan olvasástanítási módszerrel tanítunk, ami nem felel meg minden alapvető kritériumnak, például pszichés és nyelvi kritériumoknak, akkor nem lehet sikeres az olvasástanítás. Egy osztályban

az olvasási nehézséggel küzdő gyermekek általában könnyen felismerhetőek, azonban a nem megfelelő olvasástanítási módszerek felismerése már sokkal nehezebb feladat. (Gósy, 2008)

2. 3. Diszlexia

Az olvasási zavarok témaköréről egyre több mindent tudunk, azonban még mindig nagyon sok területen vannak megválaszolatlan kérdések, ezért lenne szükség több területet érintő átfogó vizsgálatra. Amik alapján a megválaszolatlan kérdésekre lehetne válaszolni. Gyakran a pszichológiai és biológiai okokat ok-okozati összefüggésként értelmezzük, ami nem fedi le a valóságot. Azonban néhány területen mégis úgy látszik, hogy ezekből az adatokból a diszlexiaprofil képe kezd körvonalazódni. (Gyarmathy, 2007)

A diszlexia fogalma és elnevezése nagyon sokat változott. Többféleképpen is hivatkozhatunk rá. Az egyik a szóvaktság, amit Kussmaul egy olyan férfiról írt, aki nem tudott megtanulni olvasni, pedig megfelelő oktatást kapott és normál intelligenciával rendelkezett. Ezt a kifejezést átvette Hinshelwood és Morgan is. Morgan a veleszületett, alkati jelzőt is hozzákapcsolja, mert szerinte a fejlődéssel hozható összefüggésbe. A szóvaktságnak szerzett és fejlődési formái is előfordulhatnak. A szóvaktság leírásánál vannak kizáró okok, ezek között szerepel az emlékezet súlyos zavarai és az alacsony intelligencia. Az 1920-as évektől egyre több kifejezés jelenik meg az olvasási és írási zavarok leírására. Orton a strephosymbolia kifejezést kezdte el használni, majd fejlődési alexia és diszlexia néven utal a súlyos olvasási és írászavarokra. Orton arra jutott, hogy a diszlexia okaként lehet említeni a látási emlékezet zavarát, valamint alkati rendellenességek is lehetnek. A nyelvi képességek kialakulásához pedig az vezethet, hogy egyik agyfélteke sem jut kiemelkedő szerephez. Orton halála után felesége egy olyan intézetet hozott létre, ahol a diszlexiás gyerekek reedukációjával foglalkoztak. (Csépe, 2002)

Hazánkban Ranschburg Pál kezdte el vizsgálni az olvasási zavarokat, valamint az írás, helyesírás és beszédzavarokat is. Ranschburg kongenitális alexia és Hinshelwood kongenitális szóvaktság fogalma megegyezik. Ranschburg azonban megkülönbözteti az intelligenciaszint szerint a csoportokat. Az alacsony intelligenciával rendelkezőket színleges alexia, a normál intelligenciájúakra csak alexiával hivatkozik. Megjelent egy másik kifejezés is, ez a legaszténia. Német területeken a legaszténia kifejezést a mai napig használják, az 1980-as évektől azonban egyre gyakrabban használják a diszlexia kifejezést. A hazai logopédusok a módszerek többségénél Ranschburg elméleteit előszeretettel alkalmazzák. Ezt bizonyítja az is, hogy

Meixner Ildikó módszereinél is nagy százalékban jelentős szerepet tölt be Ransburg munkája, hiszen a homogén gátlás az egyik alapja reedukációs módszerének. (Gyarmathy, 2007)

A diszlexiakutatásokat nagyon sokáig nehéz volt megfogalmazni, egészen az 1970-es évekig fogalmi tisztázatlanság jellemezte, és csak 1975-től tisztult a kép, innentől használjuk a fejlődési diszlexia fogalmat. Hatalmas előrelépés volt, hogy 1975-ben a Neurológusok Világszövetsége meghatározta azokat a jellemzőket, amik alapján fejlődési diszlexia diagnózist lehet felállítani. A diszlexia diagnosztizálása, terápiája a logopédusokhoz tartozik Magyarországon. (Csépe, 2002)

A diszlexia a hazai szakirodalom szerint gyűjtőfogalom, néhány részképesség például szenzoros integráció, percepció, nyelvi képességek zavara, ami súlyos olvasási zavarhoz vezethet. Ezek a részképességbeli zavarok miatt alakul ki általában a diszgráfia és a diszkalkúlia is. (Gyarmathy, 2007)

A globális olvasástanítási módszer elterjedése okozhatta azt, hogy egyre több embernek van olvasászavara. Sok diszlexiás azonban logopédus segítségével meg tudott tanulni olvasni hagyományos módszerrel is. A diszlexiások között vannak, súlyosabb és enyhébb tüneteket mutatók is. A súlyosabb tüneteket mutatók aránya 4-5%, és 10% pedig enyhébb tüneteket mutat, ők megfelelő módszerekkel és segítséggel jól teljesítő diákokká is válhatnak. A mai korban a diszlexia vagy specifikus olvasási nehézség kifejezést használjuk. Ha fennáll agyi sérülés, akkor szerzett diszlexiáról beszélünk, ha nincs neurológiai elváltozás és az ember ismeretlen abnormalitással rendelkezik, okozhat olvasási zavarokat és ilyen esetben használjuk a fejlődési diszlexiát. (Gyarmathy, 2007)

A diszlexiának különböző feltételei vannak. A BNO 10 szerinti feltételek között szerepel:

„ ♦ az olvasási készségek fejlődésének szignifikáns és meghatározó romlása, mely nem írható kizárólag a látásélesség, szellemi érettség vagy nem megfelelő iskoláztatás rovására;

♦ az olvasáshoz szükséges részfeladatok (mint például szófelismerés, orális olvasási készség) elsajátítása sérült;

♦ gyakran társuló tünet a helyesírási nehézség, mely serdülőkorra is megmarad annak ellenére, hogy az olvasásban javulás tapasztalható;

♦ kialakulását rendszerint megelőzi a beszéd- és a nyelvfejlődés zavara;

♦ iskolás korban gyakran társulnak hozzá emocionális és viselkedési zavarok.” (Gyarmathy, 2007, 6-7. o.)

A specifikus tanulási zavarok, de leginkább a diszlexia felismerése a legnehezebb. A diszlexia megállapításához többféle módszer is létezik, az egyik a kizárásos módszer. Ebben az esetben nem a diszlexiát azonosítja, hanem minden mást, ezért tanulási zavar jeleinél széleskörű vizsgálatot kell végezni. Különböző gyerekeket vizsgáltak meg, minden gyermek ugyanazokat a tüneteket mutatta, de minden esetben más ok áll a háttérben. A diszlexia azonosításánál több probléma is előfordulhat, például összetett tünetegyüttes, különböző képességekiesések. A tanulási zavarnál több deficit is megjelenhet és ezek egymással keveredhetnek is. Ezért van szükség a tanulási zavarok osztályozására, ami segíti a diagnosztizálást. A specifikus tanulási zavarok megjelenése különböző életkorban és eltérő tünetekkel járhatnak. (Csépe, 2006)

A specifikus tanulási zavarok, de legfőképp a diszlexia kezelésére, javítására rengetegféle módszer létezik. Ezeknek az alapja leginkább, hogy a részképességeket fejlessze és erősítse. Nagyon sok módszer központjában a szenzomotorium fejlesztése a cél. A módszerek nagyon különböznek egymástól, de a célja mindegyiknek ugyanúgy a fejlesztés, megelőzés, kezelés. A diszlexia kialakulásának megelőzése nagyon fontos feladat, és ehhez van is módszer, de ha már kialakult, vagy esetleg fejlődési diszlexiáról beszélünk, akkor is vannak módszerek, amivel a gyermekek életét megkönnyíthetjük. A Meixner-módszer olyan gyermekek számára készült, akiknek részképességeik elmaradtak és ez a módszer egy speciális olvasástanítási módszer, ami megkönnyíti a gyermekek számára az olvasás elsajátítását. Minden gyermek egyéni adottságához alkalmazkodik. Hármasszövegekből áll, ez pedig a hang-látás-mozgás, megfelelő beszédhangok ejtése a fő cél. Másfajta betűsorrendben tanulnak a gyerekek. A szótagok és álszavak olvasása, szókincsfejlesztés is alapja ennek a módszernek. Az elemzés és szótagolás, valamint a nyelvi képességeket fejleszti. A Meixner-módszer alapelvei között szerepel: a fokozatosság elve, vagyis tananyag lépésekre bontása és sok ismétlés legyen. A hármasszövegekre asszociációs kapcsolat, vagyis akusztikus, vizuális, beszédmotoros. Ranschburg-féle homogén gátlás kialakulásának megelőzése. Valamint szerepel még a merev gondolkodás elkerülése, pozitív megerősítés és fejlesztő értékelés, vagyis „elfogadva követel”. (Csépe, 2006)

A diszlexia a tanulási nehézség legismertebb és legtöbbet tanulmányozott formája. Szó szerint gyengébb olvasást jelent. A pedagógusok, pszichológusok, logopédusok, orvosok, gyógypedagógusok más-más szempontot tartanak fontosnak a diszlexia fogalmában. (Gyarmathy, 2007)

A pedagógiai meghatározás szerint az iskolai teljesítmény és az intellektuális képességek szignifikáns eltérése, háttérben súlyos olvasási zavar van. Pszichológiai szempontból gyűjtőfogalom, súlyos olvasási zavarok és részképességek zavarának eredménye. Logopédiai szempont szerint viszonyfogalom, olvasás és írás nem olyan szinten van, mint ahogy azt a körülmények, a gyermek adottságai és a gyakorlásra szánt idő lehetővé tenné. A gyógypedagógiai szemlélet szerint a tanulási nehézség, a tanulási zavar és a tanulási akadályozottság mind a tanulási korlátok körét alkotja. A tanulási nehézség átmeneti, például hosszabb betegség után vagy családi problémák miatt lehetséges. Leküzdhető korrepetálással, egyéni fejlesztéssel és a tanulás nagyobb mértékű megsegítésével. A tanulási zavar azonban már súlyosabb probléma. Egy képességterület rosszabb működésében jelentkezik, leginkább az írásban, olvasásban és számolásban. Vagyis ez a diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia. Már speciális szakember segítségére van szükség. A gyermek járhat integrált iskolába, de differenciálásra van szüksége. A tanulási akadályozottság esetén azonban szegregált intézményben kell tanulnia a gyermeknek, mert több területet érintő súlyos probléma. A tanulásban akadályozottakhoz sorolhatók az enyhe értelmi fogyatékosok, és ez miatt alakult ki az a nézet, miszerint a diszlexiás, diszgrafiás és diszkalkuliás is értelmi fogyatékos, pedig ezek a problémák az értelmi képességeket nem érintik. A legsúlyosabb diszlexia sem okoz zavart az értelmi képességekben. Okokban, teljesítményben és megjelenésében is eltérnek, pedig mindegyik a sajátos nevelési igényű csoportba sorolható. (Gyarmathy, 2007)

A diszlexia típusai között van szerzett és fejlődési diszlexia is. A szerzett diszlexia az agyi sérülés következménye lehet. A fejlődési diszlexia pedig már az anyaméhben is máshogy fejlődik. A legtöbb embernél a bal agyfélteke a domináns, de a diszlexiások esetében a jobb agyfélteke a domináns. Ennek valószínűleg az lehet az oka, hogy a tesztoszteron hormon nagyobb számban fordul elő. A diszlexiások gondolkodása és információ feldolgozásuk eltérő. Ez miatt van, hogy a diszlexiások másképp működnek, hiszen a bal agyfélteke felelős a szerialitásért, ami a beszédben, írásban, olvasásban, számolásban kulcsfontosságú tényező. (Csépe, 2006)

A diszlexia az olvasási képesség zavarát jelenti. Az egyik leggyakoribb tanulási zavar. Akkor használjuk a diszlexia kifejezést, ha normál intelligencia szint és megfelelő olvasástanítási módszer ellenére sem tud egy gyermek megtanulni jól olvasni, valamint az érzékszervi funkciók eltérései sem adnak magyarázatot a gyermek rossz olvasására. (Csépe, 2006)

A szerzett olvasási zavarokat a neurolingvisztika, a kísérleti neuropszichológia és az idegtudomány is kutatja. A zavar diagnosztikai és terápiás célú feltárását a klinikai neuropszichológia és a neurológia végzi. (Csépe, 2014)

A kilencvenes évek elején a diszlexia kutatások nagy része a pszicholingvisztika és a neuropszichológia területéhez tartozott, de gyakorlatban a pszichiátria, a neurológia és a gyógypedagógia területéhez tartozott. Az ezredfordulón azonban a kognitív pszichofiziológia és idegtudomány is elkezdett érdeklődni a diszlexia iránt, azonban ezen területek az agyi aktivitás mérésével kezdtek el foglalkozni. A képalkotó eljárásoknak köszönhetően arra a következtetésre jutottak, hogy az agyi hálózat eltérése okozhatja a fejlődési diszlexiát. Sokszor még felnőttkorban is lassan és pontatlanul olvasnak a diszlexiások, valamint a helyesírásuk is nagyon rossz. Egy időben azt vallották, hogy a fejlődési diszlexia csak a vizuális percepciók deficit eredménye, de a kutatások és egyéb más vizsgálatok azt állapították meg, hogy a nyelvi rendszerben van a probléma. Az olvasástanulásban a fonológiai tudatosság meghatározó. Ezért nagyon fontos ennek a területnek a fejlesztése. Illetve ez az oka annak, hogy a diszlexiások gyengén teljesítenek a fonológiai feladatokban. A fonológiai tudatosságot fejlesztő feladatok pozitív hatással vannak a diszlexiás gyermekek olvasási és helyesírási készségére. (Csépe, 2014)

Sok olyan vizsgálat van, ami azt próbálta kideríteni, hogy milyen kognitív hiány lehet a diszlexiás olvasási és helyesírási zavarok hátterében. Eleinte azt gondolták, hogy a fejlődési diszlexiát vizuális percepciók deficit, azaz „veleszületett szóvakság” okozza. A diszlexiások nyelvi kontextus nélküli vizuális ingerekre mutatott teljesítménye nem különbözik a jól olvasókétól, ezt hivatkozott eredmények alapján igazolják. Vellutino szerint tehát a diszlexia lehetséges okai között nem a vizuális deficit szerepel, hanem a nyelvi deficit.

A diszlexiások nagyon gyengén teljesítenek a fonológiai feladatokban, még a fiatalabb, nem diszlexiás gyengén olvasóknál is. A korai fonológiai hiányosságok előre jelezhetik a későbbi olvasási és helyesírási zavarokat egyaránt. Azonban, ha a betű-hang ismereteket is tanítják a fonológiai tudatosságot fejlesztő programokon akkor pozitív hatással vannak az olvasási és helyesírási képességekre. A diszlexiásoknak a fonológiai tudatossággal és a vizuálisan bemutatott tárgyak, szimbólumok gyors megnevezésével is problémájuk van. A fonológiai feldolgozási deficit zavarát felerősíti a keresztmodális megfeleltetési probléma, amit a feladatok váltanak ki. (Csapó Benő et al, 2012)

2. 4. Diszgráfia

Az olvasás történetéhez szorosan kapcsolódik az írásrendszerek kialakulásának története is. Pontos információink arról nincsenek, hogy mikor és hogyan alakult ki az írás, viszont ez egy nagyon érdekes kérdés. A különböző írásjelek kialakulásának történetét is nagyon sokan próbálták kutatni, de nem egyszerű. Az írással különböző információkat tudunk rögzíteni. Ez már az emberi fejlődés során nagyon korán elkezdődött. Már a barlangrajzok is azt mutatják, hogy akkor is fontos volt az embereknek, hogy rögzítsenek információkat. Ezután következtek a számolókövek, amit a termés mennyiségének számon tartására alkalmaztak. Ez azért volt fontos, hogy egy adott közösség más tagja is megértse mit jelentenek ezek a kövek. Ezután Mezopotámiában a puha agyagból készült táblákra írtak. Az írásról beszélhetünk tágabb és szűkebb értelemben is. Tágabb értelemben az írás azt jelenti, amikor az emberek elkezdték a jeleket tárgyakkal összekapcsolni. Ez a folyamat azonban nagyon sokáig tartott, hiszen nem egy nyelven beszéltek az emberek, ezért szükség volt egységes rendszerre, hogy megértsék egymást. Elkezdtek a barlangrajzok egyszerűsödni, majd fogalomírás, és ezt követte a hangalak alapú írás. Szűkebb értelemben pedig nagyon hosszú folyamaton ment keresztül. Hangalak alapú írás, azonban ehhez ismernie kell az embernek a dekódolás szabályait. Ez a folyamat vezetett ahhoz az íráshoz, amit manapság is használunk, ez pedig a hangjelölő írás. (Csépe, 2006)

A diszgráfia az írásképeség zavarát jelenti. Tág értelemben az írásképes súlyos elváltozása, vagyis motoros zavara és súlyos helyesírási problémákkal jár, szűkebb értelemben csak a motoros írászavart jelenti. (Csépe, 2006)

A diszgráfia legjellemzőbb tünete a rossz kéztartás, görcsösség. Az írómozgást egyenetlenség, töredezett ritmus és lendület jellemzi. A diszgráfiasoknak nagyon sok nehézségük van a tanulás terén, különösen az idegen nyelvek tanulásánál. Azonban speciális módszerekkel és számítógép használatával könnyebben tanulhatnak. (Adonyiné, 2006)

A diszgráfia egy olyan írászavar, ahol a betűk felismerhetősége, az írás sebessége, a téri elrendezés, vagyis az írás grafomotoros jellemzőiben található és a fonológiai-nyelvi zavar esetén a nyelvtanban, a helyesírásban és a mondat szerkezetben, de a kettő együtt is előfordulhat. Az alaki diszgráfia a grafomotoros problémákra vezethető vissza. Lassú, rossz, olvashatatlan írás. Az írásképes csúnya vagy szabálytalan. Jelei között szerepel, hogy a gyermek nem rajzol, rosszul rajzol és színez, rossz a ceruzafogása, kéztartása, rosszak a betűformái. Az alaki diszgráfia megelőzésénél fontos odafigyelni a helyes elhelyezkedésre írástanuláskor. Fontos

lenne, hogy amikor a gyermek írni tanul, az asztal döntve legyen, mert így a gyermek egyenesen tudja tartani a fejét, ami fontos az írás és olvasás folyamán is. A döntött asztal és pad megkönnyíti a tábláról való másolást is. A helyes ceruzafogás megtanulásához használható ceruzafogó, ami segít, hogy a gyerekek helyesen fogják meg a ceruzát. Még mielőtt elkezd írni ceruzával előtte jó, ha ujjal sokat rajzol. Ugyanez vonatkozik a betűkre is, hogy először ujjal tanulja meg a betűk írását és ha ez már jól megy, utána lehet ceruzával is gyakorolni. (Gyarmathy, 2007)

A tartalmi diszgráfia olyan írászavar, ami a téri-vizuális és fonológiai zavarokra vezethető vissza. A helyesírás nagyon rossz. A diszlexia felnőttkori maradványtünetei között szerepel. A tartalmi diszgráfia onnan ismerhető fel, hogy a hibás hangképzés, betűtévesztések, betűk és szótagok felcserélése vagy kihagyása megmarad a gyermeknél. A tartalmi diszgráfia fejlesztésénél fontos szempont a szavak elemzése. Ehhez tartozik a szótagolás, szótagokra bontás, tapsolással, koppintással, a szótagok számolása, álszavak írása. (Gyarmathy, 2007)

Egy diszgrafiás gyermek írásának javításánál minden hibás szót ki kell javítani, mert ha nincs kijavítva, akkor a hibás alak marad meg az emlékezetében, ami miatt bizonytalan, hogy melyik a helyes. Hasznosak azok a feladatok, ahol helytelenül leírt szavak vannak és meg kell keresni a helyes alakot vagy ki kell javítani a hibát, azonban a tanulási zavarokkal küzdő gyermekek helyesírását nagyban befolyásolja. A helytelenül írt szavak beépülnek a gyermek emlékezetébe és összezavarja, hogy melyik a helyesen írt változat. (Gyarmathy, 2007)

A gyakorlás nagyon fontos, de mértékkel, nem szabad túlzásba vinni, mert a gyermek megunja és kényszerű lesz neki, amikor gyakorolnia kell. Másolós feladatnál célszerű rövidebb szöveget adni, és olyan témában, ami érdekli a gyermeket. A diktálás gyakorlása pedig történhet azzal a szöveggel, amit már többször leírt a gyermek, mert akkor még jobban tud rögzülni, jobban megjegyzi. (Gyarmathy, 2007)

Az írástanulás nagyon nehéz feladat egy gyermeknek, különösen, ha diszgrafiás. Ezért fontos, hogy minél korábbi életkorban kezdjük a fejlesztést, mert ezzel megelőzhető vagy csökkenthető a diszgráfia tünetei és kialakulása. Az írásra való felkészítés már hároméves kor körül elkezdődik és onnantól kezdve egy véget nem érő folyamat. Különböző területek szükségesek az íráshoz, mint a mozgás, finommotorika, vonalvezetés, ceruzafogás, sortartás, vizuális területek, téri irányok, betűformák írásának fejlesztése elengedhetetlen az íráshoz. Mozdás fejlesztésénél fontos a mozdulatok utánzása, finommotorika fejlesztésnél gyöngyfűzés

és hajtogatás, vonalvezetésnél az ujjal festés és rajzolás, ceruzafogásnál a firkálás és rajzolás, sortartásnál sorminta, színezés és labirintus, vizuális fejlesztésnél formák, levelek és termések összegyűjtése és rendezése, téri irányoknál balról jobbra és fentről lefelé haladás, valamint, ha ujjal követi a szöveget, amikor olvas, betű formák gyakorlása gyurmából betűk alkotása és összekötése. Az írás fejlesztésére rengeteg módszer létezik. Lehet másolással is, de ez egy idő után unalmassá válhat, ezért célszerű más módszereket is alkalmazni, mint például a betűelemek és szavak sokszori írásával, vagy különböző jelek, hieroglifák írásával, amit maguktól találnak ki a gyerekek, mert így nem csak az írásuk, hanem a képzelőerjük és a kreativitásuk is fejleszthető. (Gyarmathy, 2007)

2. 5. Sajátos nevelési igényű tanulók

A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről:

„A kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló: a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló: a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló, a kiemelten tehetséges gyermek, tanuló.”

„Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.”

„47. § A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.”

„A köznevelési törvényben szerepel, hogy: „A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével.”

Az OECD által készített tanulmány szerint a speciális oktatási szükségletnek három csoportja van. Első a szervi rendellenességen alapuló fogyatékoság, a második a nem szervi

rendellenességen alapuló fogyatékoság, a harmadik olyan speciális szükségletek, melynek alapja társadalmi, kulturális vagy nyelvi jellemző, mint például a kisebbségek vagy a bevándorlók. Magyarországon a testi, érzékszervi, értelmi beszéd fogyatékos, autista/autisztikus, halmozottan fogyatékos és a pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan, súlyosan akadályozott gyerekeket hívjuk sajátos nevelési igényű tanulóknak. A nevelésüket-oktatásukat végző iskola helyi tantervét a választható kerettantervek és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvében leírtak szerint készítik el és fogadják el. A tipikus fejlődésű és a sajátos nevelési igényű tanulók együttnevelésénél a helyi tantervek elkészítésénél figyelembe veszik a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvét is. Azokat a tanulókat, akik integráltan tanulnak, az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációját egyéni fejlődési lapon kell vezetni. (Kőpatakiné és mtsai, 2007)

A sajátos nevelési igény megállapítását a szakértői bizottságok végzik. A testi, érzékszervi, értelmi és a beszéd fogyatékoság megállapítását az országos mozgásvizsgáló, látásvizsgáló, hallásvizsgáló, beszédvizsgáló és a fővárosi vagy megyei szintű tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottságok végzik. A bizottságok gyógypedagógusból, pszichológusból és szakorvosból állnak. A vizsgálatok után szakvéleményt készítenek a gyermekről, ami alapján javasolnak nekik óvodai vagy iskolai nevelést, oktatást. A gyerekek szüleinek van beleszólása, hogy melyik intézménybe járjon gyermekük, de csak azok közül választhatnak, ami a tanuló ellátásához szükséges feltételekkel rendelkezik. A közoktatási törvény módosítását követően is megmaradt a szülőknek az a lehetősége, hogy választhatnak intézményt a gyermeküknek a szakvélemény alapján. Az orvosi diagnózis korai felállítása lehetővé teszi, hogy minél hamarabb elkezdődhessen a gyermek fejlesztése és megkapja a fogyatékosági típusának megfelelő segítő eszközöket, mint például hallókészülék, szemüveg. A korai fejlesztés során pedig a tanácsadás és a fogyatékoságspecifikus fejlesztés a legfontosabb teendők. (Kőpatakiné és mtsai, 2007)

A sajátos nevelési igényű tanulók nevelését, oktatását nagyon hosszú, átfogó rehabilitációs és rehabilitációs célok, feladatok határozzák meg a fejlesztést. Ezek a rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységek team munkában valósulnak meg, ahol a gyermekek igényének megfelelő eljárásokat, eszközöket, módszereket alkalmaznak. A rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozások sikerességét befolyásolja a fogyatékoság típusa, súlyossága, a gyermek életkora, egészségi állapota, fejleszthetősége, készségei és képességei. (Kőpatakiné és mtsai, 2007)

Az általános iskolát befejezett tanulók aránya a középfokú iskolatípusokban megváltozott. A tanulók többsége olyan intézményben tanul, ahol érettségit és szakmát is szerezhhetnek egyszerre, és kevesebb mint a negyedük tanul csak olyan helyen, ahol csak szakmát szerezhhetnek. (Kőpatakiné és mtsai, 2007)

1996-ban megalapították az Európai Fogytékosügyi Fórumot (European Disability Forum - EDF), ami a legfontosabb nemzetközi érdekvédelmi szervezet. A szervezet részt vesz a jogszabályok kidolgozásában, és lehetővé teszi, hogy érvényesüljenek a fogytékkal élő emberek jogai. (Adonyiné, 2006)

Az integrált nevelés-oktatásnak több feltétele is van. A pedagógusnak és a győgypedagógusnak szoros kapcsolatban kell lennie egymással, mert így segíthet a fejlesztésben a pedagógusnak. A pedagógus és asszisztensének is szüksége van győgypedagógiai tudásra. Ismernie kell a tanulást nehezítő körülményeket, részképesség-zavarokat és fogytékossági típusokat. A környezet és az osztálytársak is befolyásolják a tanulást. Fontos szempont az alacsony létszám a megfelelő szintű fejlesztéshez. A szülők szerepe is nagyon fontos a fejlesztésben. (Adonyiné, 2006)

Az integrációnak több fajtája is van. A nevelési-oktatási célú integráció fajtái a lokális vagy fizikai integráció. Egy épületben vannak az ép és a fogytékkal élő gyermekek, de nincs közöttük kapcsolat. A sajátos nevelési igényű gyerekekkel győgypedagógus foglalkozik. A szociális integráció fő szempontja, hogy a külön tanított gyerekeket ösztönözzék szociális kapcsolatok kialakítására. Valamint szabadidős tevékenységeknél együtt vannak a gyerekek, csak az oktatásnál vannak külön. A funkcionális integráció esetében a sajátos nevelési igényű gyerekek együtt vannak az egészséges gyermekekkel kivéve a tanórák egy részét. (Adonyiné, 2006)

Teljes integráció, amikor a sajátos nevelési igényű tanuló mindig együtt van a társaival. Spontán (hideg) integrációnál az osztályban van a gyermek, de a fejlesztés elmarad. (Adonyiné, 2006)

Létezik egy olyan módszer, ami a speciális szükségletű gyermekek komplex fejlesztésére alkalmas. Ez a lovasterápia, ami egy alternatív módszer. Neurológiai betegségek, pszichés zavarok, érzékszervi fogytékosságok, érzelmi és mentális zavarok esetén ajánlják. Több pozitívuma is van: természetes környezetben, a szabadban zajlik, képzett terapeuta segítségével, valamint a foglalkozások alkalmával a ló gondozása és törődése is jó hatással van a gyermekek fejlesztésére. (Adonyiné, 2006)

Az olvasás nagyon fontos egy ember életében. Sok mindenre használható, például információ szerzésre, szórakozásra, tanulásra, és a személyes kommunikációban is fontos. Az iskolai életben is elengedhetetlen az olvasás. Azonban rengeteg gyermeknek nehézséget okoz ez a tevékenység, normál értelmi képességek mellett is. Nehezebben jegyzik meg az új szavakat, fogalmakat. Különösen nehéz ez felső tagozatban, ahol sok új tantárgy lesz, mint a történelem vagy természettudományos tárgyak. Hiszen ezeknek a tantárgyaknak bonyolultabb a mondatszerkesztésük és sokszor csak átfogalmazva és egyéb segítő módszerekkel tudják csak megtanulni a tananyagot. Az értő olvasás minden tárgy megtanulásánál elengedhetetlen. Az olvasás nehezítettsége mellett gyakran az írásbeli szövegalkotás is akadályozott, a verbális kifejezőképesség nehezítettsége miatt. Sokszor nem hajlandók megoldani a feladatokat, ezzel próbálják elkerülni a kudarokat. Ezért fontos, hogy a megfelelő motivációt megtaláljuk ezeknek a gyerekeknek. A legtöbb gyerek esetében az IKT-eszközök megfelelő motivációként működnek és sokkal élvezetesebbé teszik nekik a feladatokat. Ezek a segítségek azonban sokszor csak a külön foglalkozásokon valósulnak meg, pedig fontos lenne, hogy a tanórákon is megkapják az extra segítséget. (Kovácsné, 2016)

A tanulási zavarok meghatározása nagyon változatos. Többek között (pszicho- organikus szindróma, minimális cerebrális diszfunkció, szenzoros integrációs zavar, specifikus tanulási zavarok, részképességzavar, parciális teljesítményzavar, szeriális gyengeség, diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, tanulási zavarok, tanulási rendellenesség, tanulási nehézségek néven hivatkoznak rá. Rengeteg meghatározás van, de egyik sem írja le olyan jól a problémát, mint Kirk és Bateman (1962) eredeti definíciója. „Szerintük a „tanulási zavar olyan elmaradás, rendellenesség vagy megkésett fejlődés a beszéd, olvasási, írási, számolási folyamatokban vagy más iskolai tantárgyakban, amelyet lehetséges agyi diszfunkció és/vagy emocionális vagy viselkedési zavar által okozott pszichológiai hátrány eredményez. Nem értelmi fogyatékoság, érzékszervi hiányosság, kulturális vagy oktatási tényezők okozzák” Minden új meghatározás alapja, mert a tanulási zavar sérült pszichológiai folyamatait és az iskolai megjelenést is tartalmazza. (Kovácsné, 2016)

Tanulási zavar, amikor egy gyermek ép értelmű és épek az érzékszervei, nem hátrányos helyzetű, azonban néhány képessége az átlag alatt van és ezért néhány tantárgyból nem tud jól teljesíteni. Ezeknél a gyerekeknél sokkal gyakrabban fordulnak elő érzelmi és szociális problémák, amik negatívan befolyásolják a személyiségüket. Sok negatív kritika éri őket a

környezetük felől, ami miatt pszichés tünetek is előfordulhatnak. Például alacsony önértékelés, szorongás, agresszió. További tünetek lehetnék még az alacsony toleranciaszint, nem érdeklődik a tanulás iránt, érzelmileg kiegyensúlyozatlan, nehezen barátkozik, és nem tud beilleszkedni a közösségbe. Mivel a tanulási zavaroknak másodlagos tünetei is vannak, ezért ezek a gyerekek a közösségben a peremre kerülnek. Ezért énképük megsérül, nagyon negatívan látják saját magukat, ami miatt gyakran a viselkedésük is negatív irányt vesz. (Kovácsné, 2016)

A sajátos nevelési igényű tanulóknak nagyon nagy szükségük van önbizalomra, ehhez pedig ahhoz van szükségük, hogy jobban elfogadják őket mind az iskolában, mind a későbbi munkahelyükön. Ezért lenne fontos, hogy azoknak a tanulóknak is legyen esélye továbbtanulni az általános iskola után, akiknek valamilyen fogyatékoságuk van. Mert ez a jog őket is megilleti, nemcsak az ép értelmű gyermekeket. (saját gondolat)

Ezért lenne nagyon fontos, hogy minél korábban integrált oktatásban vegyenek részt azok a sajátos nevelési igényű tanulók, akiknek lehetőségük van rá, mert akkor nagyobb eséllyel tudnak beilleszkedni a későbbi felnőttkori életbe. A fogyatékos személyeknek nagyon nehéz beilleszkedniük a társadalomba, hiszen nagyon sokan elítélik őket, mert ők kicsit mások, ezért nagyon nehéz nekik munkát találni, hiszen az emberek többsége nem szeretne olyan embert alkalmazni vagy olyannal dolgozni, akinek fogyatékosága van. De ez szerintem azért van, mert sokan nem ismerik az egyes fogyatékosági típusokat és sok ember ez miatt félelmet is érezhet, hiszen normális emberi viselkedés az ismeretlentől való félelem. (Kőpatakiné és mtsai, 2006)

Ezért lenne fontos, hogy megvalósuljon a fogyatékos gyermekek azon joga, hogy az iskolában megvalósuljon a fogyatékoságához szükséges tanítás, amivel könnyebbé válik számára az iskolai tanulás. Ez jó lenne, ha minden esetben megvalósulna, azonban a többségében csak akkor kap egy fogyatékos gyermek megfelelő tanítást, ha szegregált intézményben tanul, hiszen ott olyan szakemberek tanítanak, akik tisztában vannak a fogyatékoságokkal. (Kőpatakiné és mtsai, 2006)

A gyermekek egyenlő esélyének megteremtéséhez szükség van ahhoz, hogy az iskolák képesek legyenek megvalósítani az egyéni igényekhez szükséges oktatást, hiszen ezzel számos tanulási kudarc elkerülhető lenne. (Kőpatakiné és mtsai, 2006)

Az integráció fontosságának szükségességét már elég korán felismerték, azonban fontos kérdésként felmerült, hogy hogyan lehetne megvalósítani, hogy minél több előny származzon belőle mindkét fél számára. (Kőpatakiné és mtsai, 2006)

Nagyon sok sajátos nevelési igényű gyermek általános iskola után olyan középfokú iskolában folytatja a tanulmányait, ahol csak szakmai végzettséget szerez, de érettségít nem. Azonban az utóbbi években egyre több sajátos nevelési igényű gyermek olyan iskolában tanul tovább, ahol érettségít is szerezhethet és még akár tovább is tanulhat. (Kőpatakiné és mtsai, 2006)

Általában szakközépiskolákban tanulnak tovább a sajátos nevelési igényű tanulók és csak nagyon kevés részük választja a gimnáziumot. Nagyon kevés olyan tanulót vesznek fel gimnáziumba, akinek sajátos nevelési igénye van, de legkevesébé a nyolc évfolyamos gimnáziumokba kerülnek be kevesen. Annak oka, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók nem igazán választják a gimnáziumokat továbbtanulási helyként, többek között a társadalmi gondolkodás az oka, illetve az iskolai gondolkodás is befolyásolja, mely szerint nem alkalmasak erre a feladatra. Az utóbbi években egyre több sajátos nevelési igényű tanuló fordul elő a gimnáziumokban, azonban még mindig kevesen vannak. Habár a nyolc évfolyamos gimnáziumokba még mindig kevesen jutnak be, de a többség sikeresen elvégzi. A hat évfolyamos gimnáziumokba több sajátos nevelési igényű tanuló jár, azonban összességében itt is kevesen vannak. A szakközépiskola azért is népszerűbb, mert érettségire épülő szakmát tanulhatnak a tanulók, a pályaválasztás is központi témaként szerepel és a bejutás is könnyebb, mint a gimnáziumba. A szakközépiskolákban elég sok szakma közül választhatnak a tanulók. Népszerűek a számítástechnikai szoftverüzemeltető, gazdasági informatikus, számítástechnikai programozó, a pénzügyi és számviteli ügyintéző is. Általában csak egy szakmát tanulhatnak egy iskolában. Azonban vannak olyan szakmák, amiket nem tanulhatnak a sajátos nevelési igényű tanulók, mint például a marketing- és reklámügyintéző, a vendéglátó-ipari technikus, a mezőgazdasági technikus, a külkereskedelmi ügyintéző, és az idegenforgalmi technikus. Nagyon sok sajátos nevelési igényű tanuló szakiskolában folytatja a tanulást. Nagyon kevesen mennek olyan iskolába tovább, ahol érettségít is szerezhethetnek. A szakiskolákban könnyebben megvalósítható az integráció, hiszen itt a tanulói összetétel sokkal változatosabb, ami sok kihívást jelent mind a pedagógusok, mind az iskola számára. (Kőpatakiné és mtsai, 2006)

A szakközépiskolákban azonban nem olyan változatos a tanulók létszáma, mert az érettségi megéléte után sokan nem szerzik meg a szakmát, a szakiskolákban azonban általában csak egy szakmát tanulnak és utána egyből elkezdenek dolgozni, hogy önálló életet kezdhessenek.

1985 óta szerezhettek szakmát a sajátos nevelési igényű tanulók és nagyon komoly szakmai felkészültséggel tanítják a tanulókat, hogy minél jobb képzésben, oktatásban vehessenek részt. A sajátos nevelési igényű tanulók nagy része folytatja tanulmányait általános iskola után. A legtöbben a speciális szakiskolákat választják, mert szinte kivétel nélkül minden tanulónak lehetőséget biztosítanak a tanulmányaik folytatásában. (Kőpatakiné és mtsai, 2006)

A gyermekek fejlesztésénél fontos figyelni az egyéni adottságokra és igényekre, különösen a sajátos nevelési igényűeknél és az iskolák többsége erre törekszik is, amikor a pedagógiai programokat és a helyi tantervet készítik. A sajátos nevelési igényű tanulónál kiemelten fontos a differenciálás megvalósulása, kiegészítő fejlesztések, habilitációs és rehabilitációs foglalkozások, valamint a különböző terápiák megvalósulása, amik mind jótékony hatással vannak a gyermek pozitív irányú fejlődésére. (Tóth László, 2015)

A habilitációs, rehabilitációs tevékenységek céljai és feladatai között szerepel: minden fogyatékoság esetén azoknak a funkcióknak a helyreállítása, amik sérültek és ehhez szükség van az ép funkciókhoz is. Különböző funkciók egyensúlyban legyenek egymással. Fontos cél, hogy a gyermekek a szükséges segítő eszközöket elfogadják és megtanulják helyes használatukat. Minden olyan funkció és tulajdonság fejlesztése, ami a későbbiekben segít, hogy a gyermek sikereket érhesen el. Azok a gyermekek, akik valamelyik területen kiemelkedően teljesítenek, az ő tehetségük fejlesztése, kibontakozása is megtörténjen. Több tényező is szerepet játszik egy-egy habilitációs, rehabilitációs foglalkozás sikerénél. Többek között a fogyatékoság típusa és súlyossága, kialakulás, felismerés és diagnosztizálás ideje, a gyermek életkora, egészségi állapota, rehabilitációs műtétek, képességek, ismeretei, funkciói, képességei, a fogyatékosághoz illeszkedő tanulási módszerek, továbbtanulás, megfelelő szakma kiválasztása, önálló életre való felkészítés. Minden sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztési céljait, feladatait, tevékenységeit, követelményeit tartalmaznia kell az intézmény pedagógiai programjában, helyi tantervében, a tematikus tanítási-tanulási programban, az egyéni fejlesztési tervében. A gyermek fejlesztésében részt vevő gyógypedagógus, konduktor, terapeuta feladata a habilitációs, rehabilitációs, egyéni vagy csoportos fejlesztések, összeállítása, osztályteremben a segítség megvalósulása, integrált nevelésben tanulónál az órákon megvalósuló habilitációs, rehabilitációs tevékenységek megtervezése, majd a

konzultáció. A sajátos nevelési igényű gyermekek tanításához szükséges eszközöket, módszereket, mint például a speciális tanterv, tankönyvek, speciális segítő eszközök biztosítása kiemelkedően fontos, ami a köznevelési törvényben megtalálható. (Tóth László, 2015)

3. fejezet

Kutatási rész – Esettanulmány

Az esettanulmányt egy középiskolás diszlexiás, diszgráfiás és diszkalkuliás lányról írom. Az interjúban részt vett a lány és a lány édesanyja. Az apa sajnos nem tudott jelen lenni, mert az interjú idejében dolgozott.

Kutatási kérdés: Milyen tünetek jelenhetnek meg a mindennapokban egy diszlexiával, diszgráfiával küzdő tanulónál?

A kutatási módszerek közül az esettanulmányt választottam, mert úgy gondolom, hogy egy sajátos nevelési igényű tanuló mindennapjait az iskolában leginkább ezzel a módszerrel lehet a legjobban bemutatni és a mindennapjait, a mindennapi nehézségeit így lehet a leginkább és legjobban bemutatni.

Kutatási kérdésem leginkább arra vonatkozik, hogy egy középiskolás tanulónak mennyi nehézséget okoz a mindennapokban, az iskolai életben, az, hogy a diszlexia és a diszgráfia is megnehezíti a tanulását. Nagyon kíváncsi voltam, hogy a tanuló, akivel elkészítettem az esettanulmányt, hogyan látja a mindennapjait, mennyi nehézséget okoz neki a diszlexia, diszgráfia. Illetve az ő esetében még a diszkalkulia is nehézséget okoz. A kutatási módszerek közül még a megfigyelés módszerét is úgy gondolom, hogy nagyon jól lehet hasznosítani, mert az interjú során rengeteg olyan dolgot lehet még megfigyelni, ami lehet, hogy az interjú alany szerint nem fontos, viszont nekem, lehet, hogy sok segítséget és még sok olyan információt szerezhetek a megfigyelés által, ami segíti az esetlegesen még további felmerülő kérdéseimet.

Összegezve tehát, úgy vélem, hogy az én szakdolgozatom esetén a leginkább alkalmazható kutatási módszerek közül a mélyinterjú és a megfigyelés volt.

A szakdolgozatom témája a sajátos nevelési igényű tanulók a középfokú oktatásban. Amikor elkezdtem a szakdolgozatomat rengeteg szakirodalmat elolvastam. A sok szakirodalom között rengetegben szerepelt a diszlexia és diszgráfia, ezért a dolgozatomat ebbe az irányba vittem tovább. Tehát a szakdolgozatom fókuszában a sajátos nevelési igényű diszlexiás, diszgráfiás tanulók középfokú oktatása szerepel. A kutatási részhez az esettanulmányt választottam a

kutatási módszerek közül. Édesanyám egyik ismerősének gyermekének esetén keresztül szeretném bemutatni, hogy egy diszlexiás, diszgráfias gyermek mennyi nehézséggel szembesül nem csak az iskolában, hanem a mindennapi életben is.

Az esettanulmányt egy diszlexiás, diszgráfias lányról írom. Az interjúnál jelen volt az édesanya is. Az interjú előtt már egy párszor találkoztunk személyesen is, de ez egy teljesen másfajta beszélgetés volt, ezért eleinte kicsit zárkózottabb, csendesebb beszélgetés kezdődött el hármunk között. De ahogy telt az idő egyre felszabadultabbak lettek, egyre jobban megnyíltak és egyre több mindent elmondtak. Nagyon sok más hasznos információt is elmondtak, ami számomra hasznos. Úgy gondolom, hogy ez egy sikeres interjú volt. Talán egy kicsit ők is úgy gondolják, hogy más gyerekek és szülők is küzdenek hasonló problémákkal, mint ők. Az interjú a házukban valósult meg. Természetesen egy olyan időpontot választottunk, ami mindhármunknak megfelelt. Ez az időpont az őszi szünetben volt.

Amikor találkoztunk az interjún egy nagyon aranyos és kedves személyiséget ismertem meg mind az anyában, mind a lányban is. Látszott az édesanyán, hogy mindent megtesz gyermeke segítése érdekében. A lány és az édesanya nagyon közeli viszonyban vannak egymással. Ez látszódt, de meg is említették. Az édesanya nagyon türelmes és sokat segít a lányának. Az édesapával is jó a kapcsolata a lánynak. Az interjún sajnos az apa nem tudott részt venni, mert dolgozott. De az édesanya és a lány elmondása szerint az apa is sokat próbál segíteni a lánynak a tanulásban és mindenben segít neki, ahol csak tud. A testvérei is próbálnak segíteni.

Az esettanulmány felvétele és megírása közben úgy érzem, nagyon sok mindent sikerült megértenem azzal kapcsolatban, hogy mit érezhet egy olyan középiskolás tanuló, akinek az életét sok egyéb más probléma mellett, a tanulást megnehezíti a diszlexia és a diszgráfia. Az én esettanulmányomban lévő lány életét pedig még a diszlexián és diszgrafián kívül a diszkalkulia is megnehezíti, ami miatt még sokkal akadályozottabbá válik a lány számára az iskolai tanulás.

A szülők megismerkedtek és pár év múlva házasságot kötöttek. Az édesanya látszerésként dolgozik, az édesapa pedig egy villanyszerelő cégnél dolgozik vezető pozícióban. A házasságkötésük után beköltöztek egy panellakásba, és pár év múlva megszületett az első fiú gyermekük. Az anya rendszeresen járt a várandóssága alatt vizsgálatokra, ahol mindig mindent rendben találtak az orvosok. A kisfiú időre született és egészségesen engedték haza őket a kórházból. A fiúgyermek szépen fejlődött, az édesanya elmondása szerint időben elkezdett kúszni, mászni, járni, beszélni. Semmiféle probléma nem merült fel a fejlődése során. Majd pár

évre rá megszületett a második fiúgyermek. A második fiú is időre született, semmilyen komplikáció nem volt a várandósság és a szülés alatt sem. Egészségesen engedték haza a kisfiút és az édesanyát is a kórházból. Azonban 9 nap után kiderült, hogy a gyermeknek bélcsavarodása van. Természetesen a szülőket ez sokként érte, mert erre nem számítottak. A fiút bevitték a kórházba, ahol azonnal megműtötték. A műtét jól sikerült. Az orvos közölte a szülőkkel, hogy 2-3 éven belül ne vállaljanak harmadik gyermeket, pedig a szülők nagyon szerettek volna még egy kislányt. A második gyermek is nagyon szépen fejlődött a műtét után is, minden mozgásformát időben elkezdett, mint a kúszás, mászás, járás és a beszéde is időben kezdődött. Az orvos tanácsát megfogadva vártak a szülők, és a harmadik gyermek 8 év után született meg, aki egy kislány lett, a szülők legnagyobb örömeire. A szülők már idősebbek voltak, közel a negyvenhez. De természetesen nagyon örültek, hogy egy egészséges terhesség és problémamentes szülés után megszületett a nagyon várt kislány. A kislány a kiírt napon és időre született meg 2,5 óra alatt. Az Apgar-érték 8/10 volt. A kislány szépen cseperedett, anyatejjel volt táplálva. Majd később elkezdtek a hozzátáplálást életkorának megfelelően.

Azonban egy idő után az édesanya és az édesapa észrevették, hogy a kislányuk nem olyan ütemben fejlődik, mint a testvérei. A szülők meglátása szerint a kislány mozgásfejlődése és beszédfejlődése is eltérő volt a testvéreiéhez képest. A kislány nagyon nehezen kezdett el átfordulni, kúszni, mászni, ülni, felállni és járni is. A szülők, amikor elkezdtek észrevenni, hogy a kislány másképp fejlődik, azt jelezték a védőnőnek. A védőnő azt tanácsolta, hogy legyenek még egy kicsit türelmesebbek, mert semmilyen eltérést nem talált a gyermek fejlődésével kapcsolatban. Azonban azt tanácsolta, hogy minden egyes mozgásfejlődési fázist kezdjenek el lejegyezni egy kis füzetbe, mert az segíthet, ha bármilyen probléma adódik a gyermekkel kapcsolatban. Ezért az édesanya nagyon lelkiismeretesen elkezdte feljegyezni a kislány mozgásfejlődését. Mindent, amit csak tudott lejegyzett egy kis füzetbe, ami tényleg hatalmas segítség volt. Miután elkezdtek figyelni a gyermek mozgásfejlődését, a családtagok mondták, hogy nem kell ennyire komolyan venni, hogy a gyermek lassabban fejlődik, mert azt mondták, hogy csak lusta és azért fejlődik a kislány lassabban. De az édesanyának volt egy megérzése és meg volt róla győződve, hogy a kislány lassabb mozgásfejlődésének oka van. Bár bízott benne, hogy nem olyan komoly problémáról van szó. A kislány mozgásfejlődésénél néhány lépés más sorrendben következett be, mint ahogy az a normális esetben lenni szokott. Az édesanya elmondása szerint az átfordulás lépés kimaradt, utána a mászás, majd a kúszás és a felállás kezdődött a gyermeknél. Ezután a járás kezdődött, azonban nagyon nehezen kezdett el járni. A járás a gyermek 20 hónapos korában kezdődött el, azonban nagyon nehezen, lassan és keveset

ment. Eleinte kapaszkodás nélkül nem is tudott járni. Nagyon sokáig csak úgy járt, hogy valamibe kapaszkodnia kellett, vagy valakinek a kezét kellett fognia. Amint nem tudott kapaszkodni vagy nem fogták a kezét, leült és akkor elkezdett mászni. Az édesanya azt is elmondta, hogy a kislány mikor már megtanult rendesen járni, később sem szeretett járni, sétálni.

A kislány beszédfejlődése is nagyon lassan kezdődött el fejlődni. Két évesen még nem beszélt. Az édesanya ezt szintén jelezte a védőnőnek, aki azt tanácsolta, hogy sokat beszéljenek otthon a gyermekhez, és sokat olvassanak neki. Ezt a szülők meg is tették, de így sem akart a kislány megszólalni nagyon hosszú ideig. Egyszer azonban a szülők arra lettek figyelmesek, hogy a kislány elkezdett szavakat mondogatni, ismételtetni. Ennek nagyon megörültek, de kezdetben nagyon nehezen értették meg, hogy mit szeretne mondani a kislány. Azonban a kislány mindent pontosan megértett, és amit kértek tőle, azt megcsinálta. Miközben telt az idő, a kislány beszédét egyre jobban kezdték megérteni a szülők, azonban a távolabbi rokonok és ismerősök továbbra sem értették a gyermeket. Mindig szükség volt arra, hogy a szülők vagy a testvérek a közelben legyenek és segítsenek megérteni, hogy mit szeretne mondani a lány. A kislány beszéde és szókincse közben szépen elkezdett gyarapodni. 3 évesen körülbelül már 70 szót használt, az édesanya visszaemlékezése szerint. Viszont továbbra is csak szavakkal és mutogatással kommunikált, mondatokat még nem igazán alkotott. Három és fél évesen is még nem volt folyamatos a beszéde, valamint még a szobatisztaság sem alakult ki a gyermeknél. Az édesanya ezt nagyon furcsának tartotta, hiszen az első két gyermekénél ilyen idős korban már a beszéd és a szobatisztaság is megtörtént. A gyermekorvos elküldte a gyermeket egy Bera-hallásvizsgálatra, ahol mindent rendben találtak a gyermek hallásával kapcsolatban. Nagyon örültek a szülők, hogy a kislányuk hallásával nem volt probléma. A szobatisztaság kérdése azonban továbbra is fennállt. A kislány végül 4 évesen szokott le a pelenkáról. Az édesanya elmesélte, hogy a pelenkáról való leszoktatás sem volt egyszerű kislányánál. A középső gyermek keresztanyja segítségével sikerült a kislányt leszoktatni a pelenkáról. A keresztanya elvitte egy pár napra a kislányt, ahol egy vele egykorú gyermek is volt és ez a pár nap alatt sikeresen le tudott szokni a gyermek a pelenkáról és szobatiszta lett. Az édesanya az egyik alkalommal, mikor ment az óvodába a kislányáért, az óvodapedagógus jelezte neki, hogy a kislány nem szívesen vesz részt azokon a foglalkozásokon, mikor színezni és rajzolni kell. Az óvodapedagógus ezért megkérdezte az édesanyát, hogy ő ezzel kapcsolatban mit tapasztalt, hogy otthon szokott-e színezni és rajzolni. Az édesanya elmondta, hogy otthon nem igazán szokott színezni és rajzolni, azonban firkálni nagyon szeret otthon. Az édesanya elmesélte, hogy

a kislány rendszerint a testvérei füzetait és könyveit szokta összefirkálni, de csak akkor, ha senki sem látja. Arra, hogy a kislány firkálja össze a testvérei füzetait, könyveit úgy derült fény, hogy a fiúk iskolában voltak, a kislány pedig otthon volt az édesanyjával és az édesanya egyszer csak azt vette észre, hogy a kislányát nem találja a szobájában. Elkezdte keresni a gyermeket, majd a testvérei szobájában találta meg, aki az asztalnál ült egy tollal a kezében és a testvérei füzetek ott voltak nála, amit szépen kicsinosított a rajzaival és firkálással. Az édesanya nagyon meglepődött, jól le is szidta a gyermeket, hogy nem szabad más tárgyait, eszközeit tönkre tenni. A kislány elkezdett sírni, de végül megértette, hogy nem szabad a testvérei könyveibe rajzolni.

A kislány óvodába szívesen járt, de csak akkor, ha a saját csoportjában, a megszokott környezetében volt. Ha bármilyen változás történt, ahhoz nagyon nehezen tudott alkalmazkodni. Volt olyan, hogy összevont csoportok voltak az óvodában, ezeket a kislány nagyon nem szerette. Ilyenkor mindig sírt, hisztizett és csak nagyon nehezen tudták megvigasztalni az óvodapedagógusok. Az óvodában a saját csoportjában lévő gyerekekkel és felnőttekkel is jó kapcsolatot ápolt. Az óvodában mindig dicsérték az óvodapedagógusok, soha egy panaszt sem hallottak a szülők a kislány viselkedésével kapcsolatban, kivéve, mikor az összevont csoportok voltak, de ezzel az édesanya is tisztában volt, hogy nem szeretett összevont csoportban lenni.

Az óvodában már elkezdett a kislány beszédével foglalkozni az óvodában dolgozó logopédus a pöszesége miatt. A kislány beszédében több hanghiba is jelen volt. Többek között az alália - hangkihagyás (r, h), paralália – hangcsere (s helyett sz, ü helyett u, zs helyett z, cs helyett c, továbbá r-l-j, g-d, ny-n, b-d, k-t, ty-t, k-g) jellemezte a gyermek beszédét. Az óvodai logopédiai foglalkozások mellett a szülők is igyekeztek minél többet gyakorolni a gyermekükkel otthon is. Sokszor munka után gyakoroltak még a gyermekükkel. De a sok gyakorlásnak meglett az eredménye, mert a kislány beszéde szép lassan elkezdett fejlődni, szinte minden hangot sikerült kijavítania a logopédusnak mire a kislány iskolaérett lett. A kislány így 6 éves korában szeptemberben elkezdhetette az első osztályt.

A család egy lakásban lakott és ahogy a gyerekek nőttek egyre kisebb lett a lakás, ezért úgy döntöttek a szülők, hogy el kell költözniük egy másik helyre. Így egy kertes házba költöztek át, amihez egy hatalmas kert is tartozott. Azért választották ezt a családi házat, mert úgy gondolták, hogy a gyerekeiknek szükségük van nagy mozgástérre. Ez nagyon jó ötlet volt, mert kint a szabadban, a friss levegőn a fiúk és a szülők több olyan játékot találtak ki és játszottak együtt,

amik segítik a harmadik, legkisebb gyermek fejlődését. Nagyon sokat bújócskáztak, fogócskáztak, fára másztak, ugróiskoláztak. Ezeket a közös családi játékokat nagyon szerette a kislány, mert mindig együtt lehetett a szüleivel és a testvéreivel. Valamint a szülők és a testvérek is nagyon szerették az ilyen együtt töltött időket. A kislány a tanulmányait így a körzeti iskolában kezdte meg. Sajnos ezek után kezdődtek el a problémák. A szülők általában késő délutánig dolgoztak, ezért a kislánynak délután ott kellett maradnia a napköziben, amit nagyon nem szeretett. A napköziben mindig meg kellett csinálni a gyerekeknek a házi feladatukat és azok a gyerekek, akiknek nehezebben ment a tanulás, vagy valamilyen problémájuk volt egy-egy tantárggyal, azokkal még külön foglalkoztak a pedagógusok, de ezt a kislány nagyon nem szerette, mert nem szeretett tanulni. Azonban neki nem volt elég ez a tanulás a napköziben. Miután hazaértek, és pihentek egy kicsit a szülőknek is még külön otthon is kellett tanulniuk a kislánnyal, mert már az első osztályban látszódott, hogy nehezen megy neki a tanulás, de legfőképpen az olvasás és az írás. A kislánynak a verstanulás során is hatalmas nehézségei voltak, nagyon nem szeretett verseket tanulni, mert nehezen tudta megjegyezni a versek szövegét. Sok esetben a szülei és a testvérei segítségével tudott csak verset megtanulni. Sokszor úgy tanulta meg a verseket, hogy le kellett rajzolnia vagy fel kellett vennie hangfelvevővel és addig hallgatta míg álmából felkeltve is tudta. De olyan is előfordult, hogy a szülei esténként a verset felolvasták neki és a vers szövege volt a kislánynak az esti mese.

Az első fogadóórán a kislány tanítója elmesélte az édesanyának, hogy a kislány nagyon nehezen boldogul az órákon, főleg, amikor olvasni és írni tanulnak. A tanító azt is elmondta, hogy a kislány ilyenkor nagyon figyelmetlen, pontatlan, szétszórt, nehezen tud koncentrálni, nehezen emlékszik, lassan olvas és a szövegértéssel is problémái vannak. De nem csak az olvasás terén voltak ilyen problémái a kislánynak, hanem az íráskor is megjelentek ezek a tünetek, valamint nagyon olvashatatlanul írt és sokszor betűket tévesztett, vagy kihagyott, nehezen tájékozódott a füzetben és nagyon lassan írt. A tanító néni félévkor közölte a szülőkkel, hogy a kislánynak osztályt kell ismételni. Ez sokkolta a szülőket, bár tisztában voltak vele, hogy gyermeküknek nehezen megy az olvasás és az írás, de nem tudtak mit csinálni, a kislány újra járta az első osztályt.

Mikor újra kezdte a kislány az első osztályt, az új osztályfőnöke is azt mondta a szülőknek, hogy harmadszorra is újra kellene járnia az első osztályt, azonban ezt már nem akarták a szülők, ezért úgy döntöttek, hogy egy másik iskolába átviszik a lányukat. De még mielőtt ezt a döntést meghozták volna, a kislánya egyik osztálytársának az édesanyja azt javasolta, hogy keressenek

fel egy szakembert, aki egy logopédiai felmérést elvégezne a kislánnyal és hátha az segít nekik abban, hogy a kislánynak miért megy ennyire nehezen a tanulás. Az édesanya el is kezdett keresni egy logopédust, és hosszas keresés után talált egy olyan szakembert, akihez elvihetik a gyermeküket a logopédiai felmérésre. Amikor az anya felkereste a logopédust és elmondta, hogy milyen ügyben keresi, a szakember már akkor nagyon segítőkész volt és nagyon kedves volt. Az édesanya meg is beszélt egy időpontot a felmérésre.

Elérkezett a várva várt időpont, de egyben egy kicsit aggódott is az anya, hogy vajon mit fog a felmérés megállapítani a kislányával kapcsolatban. A logopédus elvégezte a kislánnyal a diszlexia-veszélyeztettség vizsgálatot, illetve a grafomotoros képességek vizsgálatát is megcsináltatta a kislánnyal. Illetve a mozgáskoordinációt és a vizuális észlelését is megnézte a kislánynak. A diszlexia-veszélyeztettség vizsgálat azt állapította meg, hogy a gyermek nyelvi fejlettsége és olvasásra-írásra való készsége még nincs az életkorának megfelelő szinten. Valamint a grafomotoros képességei, mozgáskoordinációja, és vizuális észlelése is alul marad a gyermek életkorában elvárható szinttől. Voltak még olyan területek is, amik pedig a kislány életkorát meghaladó szinten voltak. Arra nem emlékezett pontosan az édesanya, hogy mely területek voltak magasabb szinten, mint a kislány életkora, de pár terület a 10 éves kori szinten volt a kislánynál. Mikor a logopédussal beszélt az édesanya, az is felvetődött, hogy a szülők hogyan viszonyultak a tanuláshoz az iskolában. Az édesanya elmondta, hogy neki is nehézségei voltak a tanulás során, főleg az olvasás és írás területén. Az édesapának nem voltak problémái a tanulással. Így tehát nagy a valószínűsége, hogy a gyermek az édesanyjától örökölhette a diszlexiát és diszgráfiát. A felmérést követően a logopédus továbbra is sok segítséget nyújtott a szülőknek és a kislánynak egyaránt. Sőt a logopédus kezdte el a diszlexia, diszgráfia redukációt is.

A szülők eldöntötték, hogy egy másik iskolába átíratják a kislányukat, ahol figyelembe veszik a tanulási nehézségeket és ennek megfelelően tanítják a gyerekeket. A kislány egy olyan intézményben folytatta a tanulmányait, ahol kis létszámú fejlesztő osztályok vannak. A kislány nagyon könnyen be tudott illeszkedni az osztályba, jó viszonyt ápolt az osztálytársaival és a pedagógusokkal egyaránt. Így sokkal könnyebben tudott haladni a tanulás során. Így a második osztályt az új intézményben töltötte, amit nagyon szeretett a kislány. A lány osztályfőnöke is sokkal kedvesebb és megértőbb volt, és nagyon sokat segített abban, hogy milyen módszerekkel, eszközökkel segíthetik a kislány fejlődését otthon is. Illetve az otthoni gyakorlatok mellett továbbra is járt a kislány a logopédushoz is, aki szintén nagyon sokat segített a kislány fejlesztésében. A szülők megfogadták az osztályfőnök és a logopédus

tanácsait is, illetve az interneten is nagyon sok hasznos információt találtak a fejlesztésekhez. Az otthoni gyakorlásokat általában közös mozgásos tevékenységekkel kezdték, ezek mind segítettek a gyermeknek feloldódni, ellazulni és egy kicsit kikapcsolódhatott egy – egy fárasztó iskolai nap után. A kislány nagyon szeretett ugróiskolázni, ugrókötelezni és célba dobni. A sok mozgásos játék mellett sokat énekeltek, mondókáztak, tapsoltak is. A szülők lefekvés előtt mindig olvastak vagy mondtak egy történetet a kislánynak.

A 2. osztályt már az új iskolájában kezdte a lány, ahol nagyon könnyen és gyorsan be tudott illeszkedni és a viszonya nagyon jó volt az osztálytársaival és a tanítókkal is. Bár az olvasás és az írás itt is még nagyon sok nehézséget okozott a kislány számára. Még mindig szótagolva olvasott és nagyon sokszor nem jutott eszébe, hogy milyen betűt is olvas, ezért a hangos olvasást nagyon nem szerette, pedig sokszor erre kapták az osztályzatot az iskolában. A fejlesztő foglalkozásokat, azonban nagyon szerette, mert mindig érdekes, színes és változatos feladatok voltak.

A 3. osztályban már kicsit könnyebben ment számára az olvasás, azonban az írás továbbra is nagyon nagy nehézséget jelentett a lány számára. A 3. osztályban új tanító nénit kaptak, aki nagyon sokat segített pluszban neki az órákon kívül is az olvasás gyakorlásában és az írásban is, valamint a szülőket is hasznos tanácsokkal látta el, hogy milyen módszerekkel és milyen játékos feladatokkal tudnak otthon is gyakorolni a lányukkal, úgy, hogy ne unja meg és ne veszítse el a kedvét a kislány az olvasás és írás gyakorlása során, valamint, hogy ne érezze tehernek ezt a sok gyakorlást. A kislány nagyon szerette ezeket a különböző játékos feladatokat, leginkább a betű-számolót, a szó-vadászt, a betű-vadászt szerette, de a kedvenc játékos feladata a szimultán olvasás volt.

A betű-számolót mindig az aktuális esti olvasókönyvvel játszották. Közösén kijelöltek sorokat, általában 5 sort és a gyermeknek meg kellett mondania, hogy a szülő által mutatott szó hány betűből állhat. Ezt mindig elolvasás és a szöveg megismerése után játszották. Amikor már jobban ment a kislánynak, akkor már volt, hogy a kislány jelölt ki szavakat a szüleinek és versenyeztek, hogy kinek lesz több pontja. Néha a lány testvérei is beszálltak a játékba.

A szó-vadász játékot úgy játszották, hogy a szobában szereplő tárgyakat kellett megnevezni adott tulajdonság alapján, például, hogy melyik tárgy piros színű.

A betű-vadász játékkal az ABC-t is sokat gyakorolták. A játékszabály szerint mindig egy megadott betűvel kezdődő szavakat kellett mondani és annak a tárgynak a helyét is meg kellett nevezni, hogy hol helyezkedik el.

A szimultán olvasás során szintén az adott olvasmányból jelöltek ki sorokat. Miközben a szülők olvasták, mindig megkérték a kislányt, hogy ő is magában olvassa és kövesse a szemével a szöveget. A szülők pedig néhány szót megváltoztattak olvasás során és a kislánytól megkérdezték, hogy milyen változásokat vett észre az olvasás folyamán. Kezdetben fel sem tűnt a kislánynak a változtatás. Azonban ahogy egyre többet játszottak így a kislány egyre ügyesebb és egyre gyorsabb lett, egyre gyorsabban észrevette a változtatásokat. Amikor már jobban ment a neki ez a fajta játék, akkor sokszor a testvéreivel versenyeztek és mindig a pontokat is számolták, hogy ki lesz a nyertes. A nyertes általában valamilyen jutalmat kapott, ami egy kis édességet jelentett. A kislányt ez nagyon motiválta, mert szeretett édességet enni. Amikor olvastak a szülők a kislánynak, akkor egy-egy alkalommal a szövegértést is igyekeztek gyakorolni. Ilyenkor a kislánynak el kellett mondania a saját szavaival, hogy mi történt, de ez kezdetben nagy nehézséget okozott a lánynak, de sok gyakorlással ebbe a tevékenységbe is belejött, bár ezt annyira nem szerette.

A 4. osztály azonban szintén nehézséget jelentett a kislánynak, mert elkezdődött az idegen nyelvtanulás. A kislány német nyelvet tanult, de nagyon nehezen ment neki, főleg a nyelvtani részek megtanulása és használata jelentett hatalmas kihívást a gyermeknek.

A felső tagozaton a tanulás már nem okozott annyi nehézséget, könnyebben boldogult, de a nyelvtanulás továbbra is nagy nehézséget jelentett, illetve a matematika tanulás is sok problémát okozott a lánynak. Ezért a logopédus, akihez még mindig járt, elvégezte a diszkalkulia vizsgálatot is, aminek az lett az eredménye, hogy a gyermek a diszlexia, diszgráfia mellett még diszkalkuliával is küzd. Ezért a logopédus a diszkalkulia reedukációt is elkezdte a kislánnyal.

A kislánynak az alsó tagozaton a kedvenc tantárgyai a környezetismeret és a technika volt. A környezetismeretet azért szerette, mert nagyon szerette már akkor is az állatokat és a növényeket is. A technikát pedig azért szerette, mert mindig készítettek valami kis eszközt, amit haza tudott vinni a szüleinek és a testvéreinek, akik mindig megdicsérték a gyermeket, ezzel is segítve az önbizalom fejlesztését és a sikerélményt. A kislány kedvenc tantárgyai a történelem és a földrajz voltak a felső tagozaton. A történelmet a különböző történelmi korok megismerése miatt szerette. A földrajzot azért szerette, mert sok ismeretlen helyet megismerhetett a világból. A többi tantárgyat nem igazán szerette, főleg a matematikát, mert már elkezdte érezni a lány, hogy a matematika nagyon nehezen megy neki, nem az ő világa. Továbbra sem szeretett hangosan olvasni és írni, sem tartozott a kedvenc tevékenységei közé.

A felső tagozaton már kevésbé jött ki jól az osztálytársaival és a pedagógusokkal is, mert sokkal visszahúzódóbb lett, már nem volt annyira nyitott, mint az alsó tagozaton.

Az általános iskolát sok fejlesztéssel, magántanárokkal, logopédussal és a család segítségével vészelte át, illetve sikeresen elvégezte.

Mikor a 8. osztályt kezdte a lány, már az év elején el kezdtek gondolkodni a szüleivel, hogy majd hol folytassa a tanulmányait, melyik középiskolába menjen tovább. A középiskolai felvételinél összesen három középiskolát jelöltek be. Az elsőt azért, mert a testvérei is oda jártak és a lány biztos volt benne, hogy őt oda felveszik, de sajnos ez nem történt meg. A másik iskolát a történelem szak miatt jelölte be, de sajnos ide sem vették fel. Aminek a lány nagyon nem örült, mert a történelem tantárgy volt neki az egyik kedvenc tantárgya. Végül harmadik intézményként, egy olyan iskolát jelölt be, ahol figyelembe vették a tanulási nehézségeit és ebbe az intézménybe felvételt is nyert. Az iskolát hamar megszokta, könnyen be tudott illeszkedni. Az osztálytársaival is jól kijött és a pedagógusokat is nagyon szereti. A pedagógusok többségében nagyon segítőkészek, kedvesek, aranyosak és barátságosak. Most már nem jár külön fejlesztő foglalkozásokra, mert úgy érzi a lány, hogy tud egyedül boldogulni az iskolában, a tanulással. Ha pedig esetleg nehézségei támadnak, a szülei, a testvérei is tudnak segíteni neki a tanulásban. Bár a lány úgy érzi, hogy a legnagyobb nehézséget továbbra is az olvasás és írás okozza. Azonban sokat gyakorol otthon is, hogy kicsit könnyebben menjen neki.

A középiskola befejezése után szeretne majd valamilyen szakmát szerezni, vagy főiskolán, egyetemen tovább tanulni, de azt még egyelőre nem tudja, hogy milyen irányban tanuljon tovább.

A lány saját magát így jellemezte:

Szereti a társaságot, de egyben visszahúzódóbb személyiségnek is gondolja magát. Régebben gondot okozott neki, ha új közegbe került és új emberekkel kellett megismerkednie, de most már egy kicsit könnyebben tud ismerkedni. Az óvodai éveire nem igazán emlékszik, inkább csak az elbeszélések alapján, de azt mondta, hogy szeretett óvodába járni.

Az általános iskola első osztálya és a középiskola első osztálya volt a legnehezebb, mert új közegbe került. Amikor kiderült a diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, eleinte nem igazán foglalkozott vele. Csak annyit vett észre, hogy nehezen tanul meg írni, olvasni és nehezen megy

neki a számolás és a matematika. Az iskolaváltás szintén nagyon nehéz volt neki, mert új közeget és társaságot kellett megszoknia. De szerencsére könnyen be tudott illeszkedni.

Az alsó tagozat könnyebb volt, mert járt külön fejlesztésre. A fejlesztő foglalkozásokat szerette, mert játékos feladatok voltak, illetve nem kellett bent lennie órán.

A negyedik osztály nehezebb volt, mert bejött egy új tantárgy, ami az idegen nyelv volt. A lány németet tanult, ahol a nyelvtani rész ment nagyon nehezen.

A tanulási zavaráról azt gondolja, hogy azért alakult ki, mert anyukája közel a negyvenhez szülte, valamint későn kezdett beszélni és járni. Felső tagozaton semleges kapcsolata volt a társaival és a tanárokkal is.

A középiskolai választásnál három iskola közül oda szeretett volna legjobban bekerülni, ahol a testvérei tanultak. De végül is már nem bánja, hogy nem vették fel abba az iskolába, mert a jelenlegi intézményben figyelembe veszik a tanulási nehézségeit és sokat segítenek a pedagógusok is.

Most jelenleg nem jár fejlesztésekre a középiskolában, mert nem érzi szükségét. Úgy érzi, hogy a tanulás is sokkal könnyebben megy neki, mint az általános iskolában.

A lány azt is elmondta, hogy számára a legnagyobb nehézséget mindig is az írás és a hangos olvasás okozta. Tervei között szerepel a továbbtanulás.

A lány azt is elmesélte, hogy bár a hangos olvasás és az írás nagyon sok nehézséget okoz számára. Ennek ellenére nagyon szeret olvasni, ezért nagyon sok könyvet olvas. Leginkább az ismeretterjesztő, fantasy és történelem témájú könyveket szeret olvasni. Az ismeretterjesztő könyvek közül nagyon szereti azokat, amik állatokról, a különböző városokról és országokról szólnak. A fantasy könyvek közül a kedvence a Harry Potter. Mind a hét kötetet elolvasta többször is, valamint az elkészült filmeket is megnézte és nagyon sok különbséget észrevett a film és a könyv története között. A történelem témájú könyvek közül leginkább Magyarország történelméről szeret olvasni, de más népek és más történelmi korokról is szívesen olvas.

Azonban amikor hangosan kell olvasnia nagyon zavarban van és sokszor betűket hagy ki, betűket téveszt, valamint nagyon lassú tempóban olvas, ezért, ha nem muszáj nem olvas hangosan. A lány szókincse a sok olvasásnak köszönhetően elég változatos, azonban a szóbeli kifejezés, fogalmazás nehézséget okoz neki. Az interjú során is sokszor nehezen tudta

megfogalmazni, amit el szeretne mondani, sokszor az édesanyja vagy én kérdeztem rá, hogy mit is szeretne elmondani.

Az írás hatalmas nehézséget okoz mind a mai napig, mert nagyon olvashatatlanul és helytelenül ír, ezért nagyon nem szereti, ha más is látja az írását, főleg idegenek. Mert a felső tagozatban az osztálytársai nagyon sokat bántották az írásával kapcsolatban, valószínűleg ez miatt kialakult nála egy olyan gátlás, ami mind a mai napig benne maradt a lányban. Amikor írnia kell idegenek előtt, nagyon sokszor zavarban van, mert többször el kell olvasnia és értelmeznie, hogy mit kell leírnia, vagy mit szeretne leírni, ezért, ha van rá lehetősége, először mindig egy piszkozatot ír, és utána írja le egy másik papírra, amit kell. Nagyon sokszor megjelennek a diszgráfia klasszikus tünetei az írásában, mint például a betűtévesztések, betűkihagyások, szavak egybe- és különírása, kis kezdőbetűvel kezdi sokszor a mondatokat, valamint nem mindig érzékeli, hogy rövid, vagy hosszú magánhangzó, mássalhangzó szerepel-e a szóban, illetve a helyesírása és a fogalmazása is nagyon gyenge. Ami miatt nagyon is fél az érettségitől.

Az írás otthoni játékos gyakorlására is kaptak ötleteket a szülők. Ilyen játékos feladatok voltak többek között a nagymozgások fejlesztésénél, hogy minél több különböző nagyságú papírdarabkákat kellett minél rövidebb idő alatt összeszedni. Volt, amikor versenyeztek is a testvérek, hogy ki tud több papírdarabot összeszedni. Olyat is játszottak még, hogy a lábujjaik közé raktak zsírkretát és így próbáltak meg különböző formákat rajzolni. A kislány kedvenc játéka az volt, amikor a homokban rajzoltak különböző betűket és neki át kellett írnia, vagy végig kellett mennie a homokba belerajzolt betűn. Sokszor volt, hogy a lány testvérei építettek akadálypályákat és úgy kellett a pályán végig menni, hogy közben labdát pattogtattak, és aki hibázott, annak előlről kellett kezdenie az egész játékot. A kislánynak eleinte nagyon nehezen ment, de mindig jól szórakoztak és nagyon szerette, mert a testvéreivel együtt lehetett.

A lány elmondása alapján mind a mai napig az írás hatalmas nehézséget jelent, de leginkább a helyesírással van problémája. Legfőképpen a j-ly szavak írása, rövid vagy hosszú magánhangzó, mássalhangzó szerepel-e a szóban, illetve azoknak a szavaknak a helyesírása okoz gondot a lánynak, amikor máshogy ejtjük és máshogy írjuk az adott szót.

A lány azt is elmondta, hogy a diszkalkulia esetében is nagyon nagy nehézségei vannak a mindennapjaiban. Többek között nem igazán szeret készpénzzel fizetni, mert mindig attól fél, hogy rosszul fizet vagy éppen rosszul adnak neki vissza. Ezért amikor csak teheti, bankkártyával fizet. Vagy ha nem tud bankkártyával fizetni, akkor előre kiszámolja a fizetendő összeget, mert nagyon fél attól, hogy a pénztárosok rászólnak, hogy ne tartsa fel a sort. Illetve

nagyon sokszor az is problémát jelent a lánynak, ha sok nulla szerepel a számokban, ez miatt is nehezen tud tájékozódni a számok világában.

A lány a testvéreihez és a szüleihez kötődő viszonyáról is mesélt. Elmondta, hogy a szüleivel nagyon szoros kapcsolatot ápol. Az édesanyja és az édesapja is egyaránt sokat segített neki a tanulás során és mind a mai napig. Az édesanyjával különösen bensőséges a viszonya, mindent megbeszélnek egymással és az édesapjával is.

A testvéreivel a kapcsolata kezdetben nem igazán volt felhőtlen, főleg miután megtudták, hogy a kislány miatt lettek olyan szépek a könyveik és füzetek, de ezek ellenére is a későbbi időkben igyekeztek ők is segíteni testvérüknek a tanulás során. Leginkább a matematika területén tudtak segíteni a testvérei, mert mindkettő fiú nagyon jó volt matematikából és nagyon szerették is. Az olvasás és az írás tanulásban is sokat segítettek, bár annyira olvasni és írni sem szerettek. Az édesanya azt is elmondta, hogy a szépírás nem a család erőssége. De mindig törekedtek a szépírás gyakorlására is.

A lány elmesélte, hogy szabadidejében szeret a friss levegőn sétálni, illetve nagyon szeret múzeumokba járni. Bár a múzeumban sokat kell olvasni, de azt mondta, hogy mivel némán, magában olvas így nem zavarja, hogy kicsit tovább tart neki az olvasás, mint másnak. Általában múzeumba egyedül szokott járni, vagy olyan osztálytársával, akinek szintén olvasási nehézségei vannak, mert így meg tudják beszélni, hogy kinek mi okozott problémát az olvasás során, illetve, hogy kinek mi tetszett a szövegből. A szüleivel is gyakran járnak múzeumba, mert az egy közös családi program. A lány azt is elmesélte, hogy vasárnaponként mindig nagy közös ebédet tartanak, ahol a nagyszülők és a nagynénik, nagybácsik és gyerekeik együtt vannak. A keresztszülők nem mindig vannak jelen az ilyen vasárnapi családi ebédek alkalmával, mert messze laknak, ezért velük általában havonta 1-2 alkalommal találkoznak személyesen.

A lány elmesélte, hogy amikor kiderült nála a diszlexia és a diszgráfia nem igazán foglalkozott vele, csak annyit vett észre, hogy nehezebben tanul meg írni és olvasni. Valamint a sok játékos fejlesztő foglalkozás miatt nem érezte, hogy bármilyen komoly problémája lenne. Azonban amikor kiderült, hogy diszkalkuliás is, az sokkal jobban megviselte, mert már akkor nagyobb volt és jobban megviselte, hogy a matematika nehezen megy. Azt mondta, hogy szerinte azért is viselte meg jobban a diszkalkulia, mert a testvéreinek jól ment a matematika és szerették is, neki pedig nehezen ment és nem is szerette. A lánynak egy idő után elkezdett fájni a feje és egy

kis idővel később a hasa is elkezdett fájni. Az édesanyja elmondta, hogy egy idő hirtelen hangulatingadozásai is voltak, illetve nagyon sokat idegeskedett és szorongott, mikor a matematika óra következett. A matematika dolgozatok előtt rendszerint hasmenése is volt. Amikor már ennyire súlyosra fordult a dolog, az édesanya beszélt a kislány orvosával, aki elmondta, hogy keressenek fel egy pszichológust, aki segíthet a kislánynak leküzdeni ezeket a tüneteket. A lány úgy érezte, hogy egyre több kudarc és negatív élmény éri, ebben az időben az önbizalmát is elvesztette. Nagyon rosszul érezte magát, egy idő után semmilyen feladatot sem akart megcsinálni és még az otthoni gyakorlástól is elment a kedve. Azonban az édesanyja nem hagyta ezt szó nélkül. Amikor már látta, hogy nem tudja semmivel sem meggyőzni lányát, hogy gyakorolnia kell, akkor felkeresett egy pszichológust, aki nagyon sokat segített a családnak ebben az időszakban.

A pszichológus elmondta, hogy milyen praktikákkal tudják a lánynak a szorongását oldani, a tanárok mit tehetnek az iskolában annak érdekében, hogy a kislány ne legyen az órákon annyira feszült.

Az édesanya úgy próbált segíteni gyermekének otthon, hogy minden napra megbeszéltek egy célt, hogy aznap mit kellene elérnie. Ez nagyon sokat segített a kislánynak, egy idő után kezdett elmúlni a szorongása, visszajött a kislány jókedve és az önbizalma is.

A kutatási kérdésem a diszlexia, diszgráfia megjelenése a mindennapokban. Még mielőtt elkezdtem az egyetemet, már ismertem a diszlexiát és a diszgráfiát. Tudtam, hogy a diszlexia olvasási nehézséget, a diszgráfia pedig az írási nehézséget jelenti. Azonban ennél többet nem igazán tudtam, nem ismertem kialakulás hátterét és azt sem tudtam, hogy ennyi fajtája van a diszlexiának és a diszgráfiának is.

Miután elkezdtem az egyetemet és egyre többet tanultunk, egyre több mindent tudtam meg a diszlexiáról és diszgrafiáról, sokkal jobban kezdtem átlátni, hogy milyen sok területet érint a diszlexia és diszgráfia. Még többet segített az is mikor elkezdtük a gyakorlatot, ahol a diszlexiás, diszgrafiás tanulókat kellett fejleszteni.

Amikor én voltam általános és középiskolás, az én tanulmányaim alatt nem találkoztam olyan személlyel, akinek diszlexiája, vagy diszgrafiája lett volna. Viszont a tágabb környezetemben voltak olyan ismerősök, akiknek voltak tanulási nehézségei, mint például diszlexia, diszgráfia és diszkalkulia is.

Bármennyire is nem ismertem annyira a diszlexiát, diszgráfiát és diszkalkuliát, azt nagyon sokszor észrevettem, hogy a tanulási nehézséggel küzdő ismerőseim sokkal többet tanultak és sok olyan foglalkozásra jártak, amik segítik őket a tanulásban.

Az esettanulmány felvétele és megírása közben úgy érzem, nagyon sok mindent sikerült megértenem azzal kapcsolatban, hogy mit érezhet egy olyan középiskolás tanuló, akinek az életét sok egyéb más probléma mellett, a tanulást megnehezíti a diszlexia és a diszgráfia. Az én esettanulmányomban lévő lány életét pedig még a diszlexián és diszgrafián kívül a diszkalkulia is megnehezíti, ami miatt még sokkal akadályozottabbá válik a lány számára az iskolai tanulás.

Úgy gondolom, hogy az esettanulmányomban szereplő lánynak nagyon nagy szerencséje van, hogy ennyire támogató és segítőkész családja van. Mert mind a szülők, mind a testvérek nagyon sokat tettek és tesznek azért, hogy a lányt minél jobban tudják segíteni a tanulás folyamán. Illetve a logopédusnak és a pedagógusoknak is hatalmas szerepük volt abban, hogy a lány ilyen sokáig eljuthatott, mert nagy segítséget nyújtottak neki a tanulási zavarok elég korai felismerésében és fejlesztésében.

Sajnos nincs minden gyermeknek ilyen nagy szerencséje, hogy a családja ennyi mindent megtesz annak érdekében, hogy az iskolai tanulásban ilyen sokat segítsenek. Az olyan gyerekek, akik mögött nincs ilyen nagy családi támogatás sokkal nehezebben boldogulnak az iskolai tanulás folyamán és lehet, hogy az életben is sokkal nehezebben fognak boldogulni, mert nem volt egy olyan biztos családi háttérük, ami segítette volna őket az iskolai életben.

Sok olyan hasznos információt megtudtam a lánytól a diszlexiáról, diszgrafiáról és diszkalkuliáról, ami őt segítették vagy gátolták. Illetve lelkiekben ezt is fel kell tudni dolgozni, mert ha nincs mögötte ilyen támogató családi háttér, akkor sokkal rosszabb dolgok is történhetnek vele, velük.

Minden egyes percet, amit az interjú alatt együtt töltöttünk rájöttem, hogy nagy szüksége van a tanulási nehézségekkel küzdő tanulóknak arra, hogy velük másmilyen módszerekkel tanuljanak, mert ők teljesen máshogy gondolkoznak, ami miatt sokkal nehezebb számukra a hagyományos tanulási módszerekkel bármit is megtanulni. Sokkal nagyobb lelki támogatásra szorulnak és több pozitív élményre van szükségük ahhoz, hogy az iskolai életet gördülékenyebben tudják folytatni.

Illetve az életük további folytatásához is rengeteg pozitív esemény és visszajelzés is kell nekik, mert ez még több energiát és önbizalmat ad nekik, hogy soha nem szabad feladni és az álmaikért küzdeni kell, minden akadályt legyőzve.

4. fejezet

Összefoglalás

A szakdolgozatomban szereplő lány a családban harmadik gyermekként született, akit már nagyon vártak a szülők, mert két fiú után megszületett a várva várt kislány.

Amikor a szülők észrevették, hogy a fiúkhoz képest másképp fejlődik a kislány, akkor először megijedtek, de nem estek kétégbe, mert jelezték az orvos és a védőnő felé is a problémát, akik készségesen segítettek nekik.

Az óvodában és az iskolában is sokat segítettek a gyermeknek, azonban az iskolában már előfordultak nagyobb problémák is. Elkezdtek megmutatkozni a kislánynál a tanulási nehézségek, ami miatt iskolát kellett váltania.

Az új iskolában egy olyan környezetbe került, ahol figyelembe vették a tanulási nehézségeit és ezáltal a szülők és a gyermek is azt érezte, hogy jó helyen van, és sokat segítenek nekik a szakemberek.

A rengeteg áldozat és segítségnyújtás végül meghozta gyümölcsét, mert a kislánynak sikerült elvégeznie az általános iskolát és sikeresen felvették egy olyan középiskolába is, ahol szintén figyelembe vették a tanulási nehézségeit.

A kislány nagyon hálás azoknak a személyeknek, akik segítették őt az általános iskolás évek alatt és segítettek neki a tanulásban. Nagyon sokat köszönhet a családjának is, hiszen nincs minden gyermeknek ilyen stabil, összetartó, szerető családja.

Jelenleg a középiskolában tanul a gyermek, ahol úgy érzi jó helyen van, azonban vannak továbbtanulási tervei is. Még nem igazán tudja, hogy milyen irányban tanuljon tovább, de a középiskola után is szeretné folytatni a tanulmányait, mert úgy érzi, hogy most már könnyebben boldogul a tanulás során. Bár a lány, jelenleg nem jár fejlesztő foglalkozásokra, mert már nem érzi szükségét, hiszen az évek alatt sikerült neki olyan módszereket elsajátítania, amik segítenek neki a könnyebb tanulásban. Mind a mai napig sok segítséget kap a testvéreitől és a szüleitől is, amiért nagyon hálás nekik.

Bízom benne, hogy a további élete során a lány minden tudását és amit megtanult tudja majd hasznosítani a későbbi életében is és az élete további részében is ennyi segítő szándékú emberrel találkozik még.

5. fejezet

Köszönetnyilvánítás

Szeretnék köszönetet mondani mindenkinek, aki segített és támogatott a négy év alatt, amit az egyetememen töltöttem.

Külön szeretném megköszönni, Demeter Gábornénak, témavezetőmnek a szakdolgozathoz adott hasznos tanácsokat és segítségét is.

Köszönöm annak a lánynak és családjának is, akik elmesélték a történetüket és megírhattam róluk az esettanulmányt.

Szeretném megköszönni még a családomnak is a támogatást, de leginkább a szüleimnek, akik nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy eddig eljutottam.

Még külön szeretném édesanyámnak is megköszönni, aki mindenben segített nekem, amikor csak szükségem volt rá és mindig biztatott, hogy ne adjam fel az álmaimat.

6. fejezet

Irodalomjegyzék

- Adonyiné Gábori Mária: A sajátos nevelési igényű gyermek integrált inkluzív nevelése. In: Bárdossy Ildikó, Forray R. Katalin, Kéri Katalin (szerk.): Tananyagok a pedagógia szakos alapképzéshez. PTE BTK Neveléstudományi Intézet, Pécs. 2006. 213-235.p.
- Antaliné Miss Lilla: Sajátos nevelési igényű tanulók anyanyelvi képességfejlesztése. In: Anyanyelv-pedagógia, 2009. (2. évf.) 4. sz.
- Csapó Benő és Csépe Valéria (szerk.): Tartalmi keretek az olvasás diagnosztikus értékeléséhez. Budapest. Nemzeti Tankönyvkiadó. 2012. (ISBN 978-963-19-7288-7)
- Csépe Valéria: A diszlexiakutatás dilemmái. Magyar Pedagógiai Szemle. 2002. LVII. 3. 465-483.
- Csépe Valéria: *Az olvasás zavarai és a diszlexia*. In: Pszicholingvisztika. 2014. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 1325-1343. (ISBN 978 963 05 9499 8)
- Csépe Valéria: A különleges oktatást, nevelést és rehabilitációs célú fejlesztést igénylő (SNI) gyermekek ellátásának gyakorlata és a szükséges teendők. In: Fazekas Károly,

Köllő János és Varga Júlia (szerk.): Zöld könyv a közoktatás megújításáért. ECOSTAT, Budapest. 2008. 139–166.

- Csépe Valéria: Az olvasó agy. Budapest. Akadémiai Kiadó. 2006.
- Dr. Gyarmathy Éva: Diszlexia. A specifikus tanulási zavar. Budapest. Lélekben Otthon Kiadó. 2007. p. 173.
- Dr. Gyarmathy Éva: Diszlexia a digitális korszakban. Budapest. Műszaki Könyvkiadó. 2012. 158.
- Gergely András: Az integráció gyakorlata egy többségi középiskolában. Gyógypedagógiai Szemle, XXXII. évf., 4. sz. 2004. 272–276.
- Gósy Mária: Pszicholingvisztika. Budapest. Corvina Kiadó. 1999.
- Gósy Mária: Pszicholingvisztika. Budapest. Osiris Kiadó. 2005.
- Jenei Andrea: Inkluzív nevelés Ajánlások sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez Bevezető a szövegértési-szövegalkotási kompetencia-terület ajánlásaihoz sulíNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. Budapest, 2006
- Kereszty Zsuzsa (szerk.): Mindenki iskolája. Sajátos nevelési szükségletű gyerekek többségi iskolában. IFA-BTF-OM Kiadó, Budapest. 1999.
- Kovács Krisztina: Inkluzív nevelés Ajánlások sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez Bevezető az idegen nyelvi kompetenciaterület ajánlásaihoz sulíNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. Budapest, 2006.
- Kovácsné Tóth Tímea: Sajátos nevelési igények- méltányos pedagógia Konferenciakötet II. NymE Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Kar Pedagógiai Intézet, Szombathely, Károlyi G. tér 4. 2016. január 18-19.
- Kőpatakiné Mészáros Mária, Mayer József, Singer Péter (szerk.): Akadálypályán. Sajátos nevelési igényű tanulók a középfokú iskolákban. SulíNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógustovábbképzési Kht., Budapest. 2007.
- Kőpatakiné Mészáros Mária, Mayer József, Singer Péter – Élethosszig tanulni, de hogyan?
- Lénárt Zsuzsa: Sajátos nevelési igényű tanulók a szakképzésben. Nemzeti Szakképzési Intézet, Budapest. 2006.
- Meixner Ildikó: A diszlexia prevenció, reedukáció módszere. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Budapest. 1998. p. 3.

- Meixner Ildikó: A diszlexia prevenció, reedukáció módszere. Budapest. 2000. p. 5-13
- Meixner Ildikó: Én is tudok olvasni. Olvasólapok dyslexiás gyermekek számára. Budapest. Nemzeti Tankönyvkiadó. 2004.
- Petriné Feyér Judit: A különleges bánásmódot igénylő gyermek. In: Falus Iván (szerk.): Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 2003.
- Rózsáné Czigány Enikő: Sajátos nevelési igényű tanulók. Egyéni fejlesztési tervekészítés, fejlesztés. Fejlesztő Pedagógia, 17. évf., 2006/6. 17–19.
- Réthy Endréné: A speciális szükségletű gyermekek nevelése, oktatása Európában. Magyar Pedagógia, 102. évf. 3. sz. 2002b. 281–300.
- Takácsné Nagy Judit: A sajátos nevelési igényű tanulók helyzetének megítélése tanulótersak körében. Fejlesztő Pedagógia, 21. évf., 2010/2. 51–56.
- Tóth László: Sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztése Debreceni Egyetemi Kiadó, 2015
- Vámos Ágnes: Különleges bánásmódot igénylő csoportok oktatása. In: Falus Iván (szerk.): Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 2003.
- Vellutino, Frank R. 1994. Az olvasás egy sajátos zavara, a diszlexia. In: Fejlesztő Pedagógia. 4-5., 99-108.
- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

7. fejezet

Mellékletek

Esettanulmányhoz kérdések

Szülők kérdései:

Mi volt a szülők reakciója amikor megtudták a terhességet?

Tervezett gyerek volt?

Hogyan zajlott a terhesség? Volt-e bármilyen probléma?

Volt-e bármilyen komplikáció a szülés közben vagy utána? Milyen módon született a gyermek?

Időre született? Milyen volt az Apgar-érték?

Tartósabb betegség miatt volt-e kórházban a gyermek?

Mi az anya és az apa foglalkozása?

Mit gondol az anya/apa gyermeke tanulási zavaráról? Mi okozhatta?
Hogyan fogadta a gyerek?
Hogyan jellemezné az anya a gyermeke személyiségét?
Milyen volt a fejlődése? (pl: egyenetlen)
Mikor kezdett kúszni, mászni, járni, beszélni?
Szeretett rajzolni, festeni, színezni?
Az óvodában milyen volt a viselkedése a társaival, óvodapedagógusaival?
Mikor vették észre a szülők, hogy valamilyen probléma van a gyermek fejlődésében?
Mikor kezdte az óvodát?
Mikor kezdte az iskolát?
Könnyen tudott alkalmazkodni az iskolához? Hogyan viselte a nagy változást az ovihoz képest?
Osztálytársakkal, tanítónővel milyen volt a kapcsolata?
A tanítónő milyen problémákat vett észre a gyermekkel kapcsolatban?
Gondolkodtak-e iskolaváltáson?
Milyen problémák merültek fel a tanulás során? Pl. olvasás, írás tanulásakor.
A tanítónő mennyire segítette a gyermek fejlődését?
Mikor lett diagnosztizálva a diszlexia/diszgráfia?
Milyen figyelemfelhívó jel volt, ami jelezte, hogy probléma van a gyermek fejlődésével?
Járt fejlesztő foglalkozásokra? Milyen foglalkozások voltak?
Szülők hogyan fogadták a diagnózist?

Gyermek kérdései:

Hogyan jellemeznéd saját magad?
Szeretted oviba járni?
Milyen volt az első osztály?
Milyen volt a második osztály?
Milyen volt a harmadik osztály?
Milyen volt a negyedik osztály?
Milyen tantárgyakat szeretted?
Hogyan fogadtad a diagnózist?

Mit gondolsz mi okozhatta a tanulási zavarodat?

Milyen volt a felső tagozat? Osztálytársakkal, tanárokkal való kapcsolat?

Hogyan választottál középiskolát?

A középiskolában a tanáraid, osztálytársaid hogyan fogadták a tanulási zavarod?

Mennyire voltak segítőkészek a tanáraid középiskolában?

Jártál külön fejlesztésekre? Ha igen, mennyire segítettek? Szeretted?

Mennyire okozott nehézséget amikor olvasni vagy írni kellett?

Volt kedvenc tantárgyad általános iskolában vagy középiskolában?

Mi szeretnél lenni felnőttkorodban? Szeretnél továbbtanulni?

NYILATKOZAT

Surman Marianna (hallgató Neptun azonosítója: AOB3MW) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Kaposvár, 2024.04.13.

belső konzulens

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: SURMAN MARIANNA

A Hallgató Neptun kódja: AOB3MIX

A dolgozat címe: SAVATOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK A KÖZÉPTOKÚ OKTATÁSBAN

A megjelenés éve: 2024

A konzulens intézetének neve: NEVELÉSTUDOMÁNYI INTÉZET

A konzulens tanszékének a neve: GYÓGYPEDAGÓGIAI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védelmet követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Kaponyvár, 2024 év 04 hó 18 nap

Surman Mária
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.